

Izložba u
povodu

100.

obljetnice
rođenja
Dinka Fija

Daleko su moji škoji

KATALOG UZ IZLOŽBU

Daleko su moji škoji

Izložba u povodu 100. obljetnice rođenja Dinka Fija

9. – 19. travnja 2024. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

27. lipnja – 30. srpnja 2024. Muzej Festivala dalmatinskih klapa Omiš

KATALOG UZ IZLOŽBU

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Festival
Dalmatinskih
Klapa Omiš

Daleko su moji škoji – uz desetljeće sjećanja na Dinka Fija u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

Ime Dinka Fija velikim je slovima upisano u povijest hrvatske tradicijske glazbe. Upravo on je, naime, dao izuzetan doprinos njezinu očuvanju i promicanju, ali i interpretaciji i načinu izvođenja napjeva koje je predano zapisivao i obrađivao za vokalne ansamble. Njegove su metode rada i razrađena filozofija pristupa pjevanju i same ušle u usmenu predaju. „Tako bi to radio Fio“ rečenica je kojoj bi se rijetki odvažili kontrirati, pa bi i u slučaju drugačijeg pristupa pojedinoj izvedbi, Maestrovu svakako uzeli u obzir. Jer tako je to s istinskim autoritetima. Ostaju i kada ih više nema.

Kao zaljubljenica u klapsku pjesmu, dugogodišnja zborska i klapska pjevačica i djelatnica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, prije deset sam godina s dvojicom kolega u NSK – Josipom Vataavukom, pjevačem klape Nostalgija i Jadranom Jeićem, tadašnjim pjevačem klape Sagena, s veseljem i entuzijazmom planirala prvi koncert posvećen Dinku Fiju u najvećoj hrvatskoj knjižnici. Veza između Maestra i Knjižnice je, naime, bila posebna: u nju je za života volio dolaziti, a Zbirku muzikalija i audiomaterijala NSK prepoznao je kao mjesto dostojno čuvanja svojeg životnog djela. Kolege su ga poznavali osobno, ja posredno kroz pjesmu, a naša je suradnja iznjedrila prvi koncert posvećen Dinku Fiju u travnju 2014. godine. Na njemu je nastupilo sedam klapa, a Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK, pod rukovoditeljstvom dr. sc. Tatjane Mihalić, za tu je priliku priredila izložbu *Iz Maestrove ostavštine* koja je tada prvi put predstavljena javnosti.

Kako je interes zagrebačkih klapa bio velik i podudaran sa željom Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu da se promiče rad i ostavština maestra Fija, koncert je prerastao u festival te se uz podršku Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske počeo održavati svake dvije do tri godine u prostoru NSK. *Fiofest* je tako postao nezaobilazna postaja u planiranju klapske pjevačke sezone, mjesto susreta pjevača i glazbenih pedagoga, a redoviti gosti Festivala postali su i nekadašnji članovi Dječjeg zbora Radio-televizije Zagreb, koji bi se posebno okupili za tu priliku. S velikom se ljubavlju i podrškom u projekt uključila i obitelj Dinka Fija: sada već pokojna supruga Nada, kći Lovorka i unuka Vida. „Iz daleke osame na Korčuli, odakle je Golubica poletjela nošena pjesmom, šumom

mora i borovih grana, nikad zaboravljena, šaljem organizatorima i pjevačima od srca veliku zahvalnost“ diktirala mi je Nada Fio u telefon uoči koncerta 2018. godine. Upravo smo Maestrovoj obitelji ovdje u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici istinski zahvalni na svemu.

Od samih početaka nastojanja da NSK, izložbeno i koncertima, promiče ostavštinu Dinka Fija, u tome nam je podršku davao dr. sc. Joško Čaleta – najprije sudjelovanjem na koncertima uz prigodno obraćanje, a potom i doprinosom u oblikovanju virtualne zbirke Dinka Fija *Maestro moj* 2021. godine. Zajedničkim smo snagama tako, korak po korak, stigli i do Fiova 100. rođendana i naše prve tiskane publikacije posvećene bardu dalmatinske klapske pjesme.

Opsegom malen, ovaj katalog uz izložbu *Daleko su moji škoji* još je jedan doprinos vrednovanju i promidžbi djelovanja Dinka Fija te deset godina dugom entuzijazmu da ga se promiče u prostoru središnje hrvatske knjižnice. Radujemo se što se proslavi 100. obljetnice Maestrova rođenja Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu organizatorski priključila i središnja institucija klapske pjesme u Hrvatskoj – Festival dalmatinskih klapa Omiš, koji je dao doprinos pripremi izložbe svojim arhivskim materijalima te popratnim tekstom njegova ravnatelja gospodina Mije Stanića. Zahvaljujući toj suradnji, ovaj će izložbeni *hommage* biti predstavljen i u Muzeju Festivala dalmatinskih klapa Omiš, gdje će bez sumnje pronaći svoju publiku.

Daleko su moji škoji /daleko je selo moje, / daleko je moja draga / daleko je more moje stihovi su jedne od narodnih pjesama koju je Fio zapisao i obradio, a čiji se autograf čuva u Zbirci muzikalija i audiomaterijala NSK. Taj stihovani vapaj, oblikovan talentom i senzibilitetom nepoznatog tvorca, diše i zvoni otočkom nostalgijom, nostalgijom koja pjesmu znači, a kojoj je maestro Fio udahnuo novi život. Izložba koju organiziramo u povodu 100. obljetnice njegova rođenja toj pokretačkoj i stvaralačkoj nostalgiji duguje i svoje ime.

Dobriła Zvonarek, prof.

Plakat prvog koncerta u NSK organiziranog u čast Dinku Fiju 2014. godine.
Dizajn: Goran Hasanec.

MAESTRO MOJ

Svečani klapski koncert u čast Dinka Fia
i otvorenje izložbe *Iz Maestrove ostavštine*

KLAPA DIŠPET
KLAPA NOSTALGIJA
KLAPA OBILANCA
KLAPA PIŽOLOT
KLAPA SAGENA
KLAPA SLAVIĆ
PRVI KOMIN SNJEŽANIN

ponedjeljak, 28. travnja 2014., u 20 sati
predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
Hrvatske bratske zajednice 4

Ulaz je slobodan.

NACIONALNA I
SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Klapa Sagena na Fiofestu 2018. godine. Fotografija: arhiva NSK.

Prvi komin Snježanin na Fiofestu 2021. godine. Fotografija: arhiva NSK.

Dinko Fio – voditelj/dirigent vokalnih ansambala

Više je glazbenih polja na kojima je Dinko Fio ostavio upečatljiv trag. Među njima se posebno ističe uloga voditelja, dirigenta brojnih, različitih vokalnih ansambala. Svoj poseban talent, ulogu vođe-učitelja, pokazuje od najranije mladosti, uvijek se usredotočujući na određeni repertoar i vrstu ansambla koji ga u toj fazi stvaralaštva najviše okupiraju. Od samih početaka prepoznat je kao pravi glazbenik profesionalac. Jedno od svjedočenja o njegovim prvim aktivnostima donosi Zehra Kreho, pišući o nastupima Pozorišta Hercegovine u Dubrovniku za vrijeme ratne 1945. godine. U radu spominje i nastupe vojnog orkestra kojim je „dirigovao profesionalni dirigent Dinko Fio“, i to svoju kompoziciju – Marš XXIX divizije! (Kreho 1983:258)

Prvih nekoliko desetljeća njegove glazbene aktivnosti bilo je posvećeno studiranju različitih aspekata glazbe uz vrlo aktivan praktični rad s različitim, ponajviše vokalnim, ansamblima. Ansambli s kojima radi u svojim počecima, posebno dječji zborovi, izvode ponajprije klasičnu glazbu. Fio u radu sa spomenutim ansamblima redovito postiže izuzetne uspjehe, kako na domaćoj tako i na međunarodnoj sceni. Događa se to sve do polovine 1970ih i njegova prestanka rada s Dječjim zborom Radio-televizije Zagreb i godinu prije s Akademskim zborom „Ivan Goran Kovačić“. Fio je bio dirigent Akademskog zbora Društva u razdoblju između 1970. i 1974. (Foršek 2018:28). Iako se repertoar spomenutih vokalnih ansambala temeljio na izvedbama reprezentativnih primjera svjetske vokalne (klasične) glazbe, Dinko Fio je pritom uvelike koketirao s tradicijom. I dandanas se pamte i slušaju izvedbe bisera primorsko-istrijanske glazbe (*Ćaće moj*, *Roženice*) koje Fio izvodi i postavlja sa spomenutim zborovima. Tom načinu izvedbe blisko je dozivačko, gdje Fio ponovno čuje i osluškuje unutarnje glasove, čiji će izvedbeni modeli kulminirati tek u sljedećem razdoblju.

Folklorni ansambli

U tom, sljedećem razdoblju Fiova života, praktični rad temelji se na suradnji s brojnim folklornim ansamblima kao što su SKUD „Ivan Goran Kovačić“ i MVA „Ivan Goran Kovačić“ iz Zagreba te KUD „Milica Križan“ iz Osijeka. Najvažnija suradnja s izvođačima tradicijske glazbe i plesa, također u tom razdoblju, bila

Dinko Fio na dodjeli Nagrada grada Zagreba 1965. godine. Nagradu je primio kao dirigent Dječjeg zbora Radio-televizije Zagreb za nastup na Dubrovačkim ljetnim igrama.
Izvor: spomen-knjiga 1 iz ostavštine Dinka Fija, Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

je ona s profesionalnim plesačima/pjevačima – Ansamblom narodnih plesova i pjesma Hrvatske LADO.

Višegodišnja Fiova suradnja s Goranovcima i danas je prisutna u njihovim izvedbama. Sami početci muškog vokalnog ansambla vezani su uz ime Dušana Prašelja, dirigenta koji je vodio Akademski zbor i koji je 1956. godine inicirao osnivanje malog muškog sastava nazvanog „Grupa Dalmatinaca“, čiji je naziv definirao i repertoar. Repertoar tog ansambla sadrži širok programski okvir koji varira u rasponu od europske i nacionalne umjetničke glazbene baštine do hrvatskih svjetovnih i sakralnih pučkih napjeva i mnogih obrada. Upravo su obrade bile Fiova specijalnost i doprinos tom dugogodišnjem ansamblu. Konkretna ostavština Dinka Fija Goranovcima je zbirka *Muški zborovi* izdana 1967. godine u kojoj je priredio izbor skladbi namijenjenih prvenstveno za izvedbu MVA „Goran“. To je jedna od kulturnih zbirki, umnožena i razdijeljena brojnim amaterskim ansamblima diljem Hrvatske, ali i dijaspore. Iako je bio dirigentom muškog vokalnog ansambla, u čijoj se pjesmarici nalazi i niz njegovih obrada dalmatinskih pjesama, Fio je najviše traga ostavio u radu s folklornim ansamblom; čitav niz pjesama priređen u to vrijeme i danas je dijelom repertoara tog ansambla – poput slavonskih (*Diva Marica, Pudarice*), zagorskih (*Tu na bregu stoji dvor, Sejala sam lena Lado*) ili dalmatinskih napjeva (*Župčice lijepa...*). Slično okružje dočekalo ga je i u Osijeku gdje je pozvan kao vokalni suradnik koji će unaprijediti njihovo pjevanje te obogatiti folklorni repertoar ansambla. Ta suradnja je rezultirala brojnim nastupima, ali i dvama nosačima zvuka na kojima je Fio obrađivač svih dalmatinskih napjeva kao i nekoliko slavonskih napjeva koji u njegovim obradama zvuče izuzetno moćno.

Sljedeća postaja glazbeno je vodstvo nacionalnog ansambla LADO u kojem postaje prvim službenim dirigentom. I ovdje Fio ostavlja prepoznatljiv trag u konkretnim obradama koje su LADO približile mediteranskom, dalmatinskom glazbenom izričaju te tako najavile velike vokalne promjene koje su se dogodile početkom 20. stoljeća. *Oj Dobriću vodo ladna, Oj Ražanče* i *Ovamo dođi sokole* napjevi su koje i danas Lado redovito izvodi u svojim programima. Za vrijeme djelovanja u Ansamblu snimljen je i dvostruki LP nosač zvuka pod imenom *Narodni običaji u izvedbi Lada* (Jugoton, LSY-63059; LSY-63069; 1977.). Izuzetno zanimljiva je izvedba pod nazivom *Jematvarski zvuci* u kojoj svirač na ćurominki, jednostrukom aerofonom glazbalu s otoka Korčule, improvizira melodiju po kojoj će ga njegovi ukućani kojima iz polja na mazgama nosi ubrano grožđe na preradu prepoznati i pripremiti se za njegov dolazak. Svirka je popraćena

komentarima i dozivanjima izuzetno markantnog glasa u kojem svi oni koji su ga poznavali mogu prepoznati glas Dinka Fija. Ovdje dolazi na svoje i sve njegove teorije o dozivanju padaju na plodno tlo! Isto tako, Fio je priredio *Zbirku dalmatinskih pjesama* za čuvene Ladarice, članice ansambla koje su djelovale paralelno s aktivnostima ansambla LADO pod vodstvom Bože Potočnika.

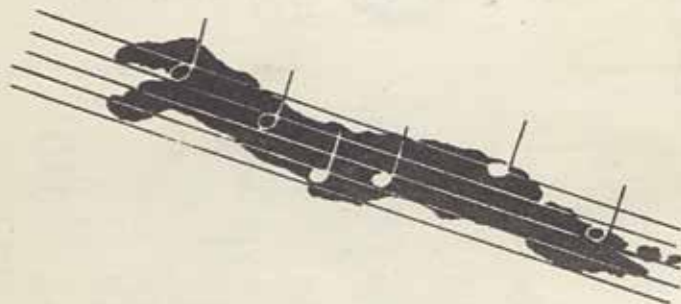
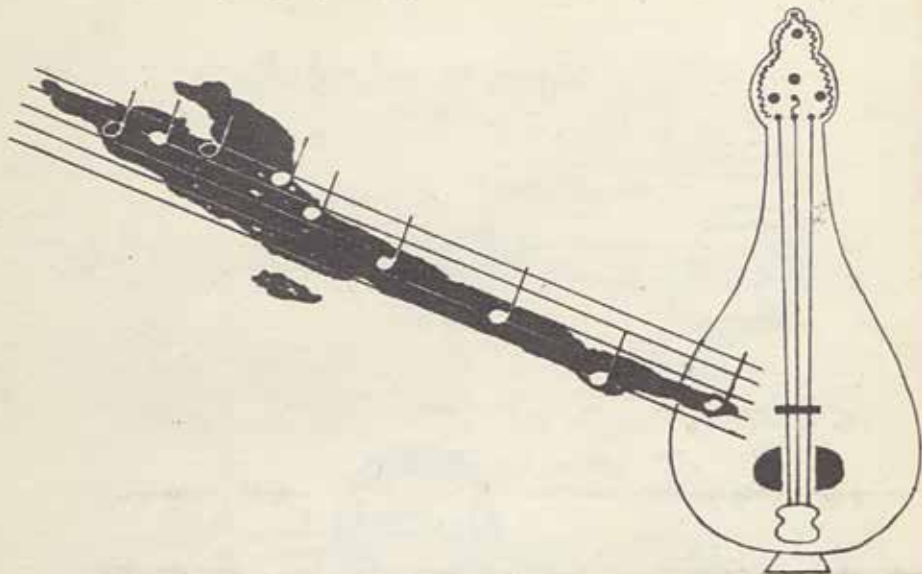
Dinko Fio s Dječjim zborom Radio-televizije Zagreb u dvorani Osnovne škole „Krešo Rakić“ Trnsko 1968. godine. Izvor: spomen-knjiga 1 iz ostavštine Dinka Fija, Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

Dinko Fio i klape

Nakon uspješne zbarske i folklorne izvedbene prakse, slijedi danas najprepoznatljiviji Fiov izvedbeni opus. I u tom je segmentu glazbeno-umjetničkog rada Dinko Fio bio poseban i neobičan. Većina istaknutih i onih najistaknutijih predvodnika pokreta klapskog pjevanja svoju je aktivnost započinjala u ranoj mladosti, rastući i glazbeno napredujući zajedno s klapama čiji su rad oblikovale. Zamah djelovanja u klapskom pokretu Dinko Fio aktivno daje svojim umirovljenjem 1980. godine. Klapskog se voditeljstva, dakle, prihvaća tek kada je u segmentu zbarske vokalne glazbe postigao velike uspjehe, nakon vremena kada je njegovo iznimno pedagoško iskustvo dalo kvalitetne rezultate. Iz današnje perspektive izgleda kao da je cijelo to vrijeme pripremao teren za velika klapska djela koja je nakon „radnog“ razdoblja pedagog Fio predstavio klapskoj javnosti. Prva od velikih klapa s kojima je radio,

H-480-237

DINKO FIO

DALMATINSKE PJESME

ZA MUŠKI I ŽENSKI ZBOR

S OTOKA HVARA I KORČULE

SAVEZ MUZIČKIH DRUŠTAVA HRVATSKE 1956.

Dalmatinske pjesme za muški i ženski zbor s otoka Hvara i Korčule. Savez muzičkih društava Hrvatske, Zagreb, 1956. Iz fonda Zbirke muzikalija i audiomaterijala NSK.

OJ RAŽANČE

* MUŠKA KLAPA

KAZIVAČ: DR. IVAN IVANČAN
ZAPIS I OBRADA: DINKO FIO
1976.

♩ = 66

1. OJ RAŽANČE SELO MALO LIPO GIZDAVO; ~
2. USRID SELA BUNAR VODE LITI STUDENE; ~
3. DOLAZE IN BILE VILE PA IM GOVORE; ~

OJ RAŽANČE SELO MALO
USRID SELA BUNAR VODE
DOLAZE IN BILE VILE

1.-4. Oj!

LI - PO GIZDAVO; ~
LI - TI STUDENE; ~
PA IM GOVORE; ~

OJ RAŽANČE SELO MALO LIPO GIZDAVO; ~
USRID SELA BUNAR VODE LITI STUDENE; ~
DOLAZE IN BILE VILE PA IM GOVORE; ~

GIZDAVO
STUDENE
GOVORE

U TEBI SE VAZDA ŽIVI MI - LO I ZDRAVO; ~
K NJEM DOLAZE DIVOJČICE BI - LE RUMENE; ~
ŠTO STE TUŽNE DIVOJČICE KO - SU RASPLELE; ~
ŠTO STE TUŽNE

1.-4. Oj!

UMJESTO RIJEČI „DOLAZE“
U DIJALEKTU JE BOJA RIJEČ:
„DOHODU“.

VAZDA ŽIVI MI - LO ~
DIVOJČICE BI - LE ~
DIVOJČICE KO - SU ~

I ZDRAVO ~
RUMENE ~
RASPLELE? ~

4. DRUGE SU SE POUDALE,
DICU IMAJU, 3 X
NAMA MLADIM DIVOJČICAM
MAJKE NE DAJU. 2 X

* KAO JE VODEĆI GLAS ŽENSKI TADA(ON) PJEVA REALNO KAO DA PIŠE OKTAVU NIŽE!
ZBOG VISINE, MUŠKA KLAPA MOŽE INTONIRATI U #DURU, ILI U B.

a koje su njegov glazbeni „potpis“ dovele do savršenstva otočkog pjevanja, bila je klapa Ošjak. Klapa je osnovana 1976. u Veloj Luci, otočkoj prijestolnici klapskog pjevanja, koja je i prije i nakon Ošnjaka dala velik broj dobrih klapskih pjevača i klapa. Početkom 1980ih godina klapa Ošjak postiže najznačajnije uspjehe na Omiškom festivalu (prema Fiju – ukupno 19 nagrada!), interpretirajući ponajviše svoje luške napjeve koje je za njih priredio Dinko Fio. Isto tako, Ošjak je u to vrijeme vrstan interpretator Fiovih kompozicija pisanih njegovom, klapskom manirom, na tekstove najistaknutijih čakavskih pjesnikinja i pjesnika. Izuzetno je funkcionirala ta simbioza vrsnog pedagoškog rada koji je napokon u njihovoj izvedbi našao pravi zov rodnog kraja. Dozivačko, temperamentno otočko pjevanje o kojem je uvijek maštao napokon se materijaliziralo u konkretnu izvedbu kroz pjev klape Ošjak. Uz klapu Ošjak, Fio, koji u to doba velik dio svojih umirovljeničkih dana provodi na rodnom otoku, povremeno vodi i savjetuje klapu Studenac i Kumpanjija iz Blata te klapu Crnomiri iz Čare. U posljednjem radnom razdoblju njegov suradnik je Ivan Salečić, kojem pomaže oko ženske klape Lanterna iz Vele Luke i mješovite (obiteljske) klape Proćuliće iz Smokvice.

No, Fio ne bi bio poseban i da u gradu svojeg najdužeg boravka, Zagrebu, ne ostavi velik trag. Zagreb je, htjeli mi to ili ne, uvijek bio centrom (organiziranog) klapskog pjevanja. Velik uzlet brojnih klapa u Zagrebu događa se osnivanjem klape Nostalgija. Njihovi početci također se vežu uz iznimnu osobu Dinka Fija i utjecaj koji je na pjevače Nostalgije imao u njihovim prijašnjim pjevačkim iskustvima (od dječjih do omladinskih i akademskih zborova). Klapa Nostalgija, osnovana 1983., na Omiškom se festivalu pojavljuje 1987. godine s trima Fiovim pjesmama. Novinar Slobodne Dalmacije Igor Brešan u toj će prilici kazati: „Zagrebačka Nostalgija voli Fija, i on nju. Makar se na Omišu ponekad nesvjesno pa i nepravilno u drugi plan stavljaju folklorni momenti, dobro je i za nju i za publiku što je ponudila toliko potrebnu svježu krv.“ Omiški žiri isprva ne prepoznaje kvalitetu („svježu krv“) i veličinu Nostalgijina nastupa, ali u isto vrijeme nagrađuje Fiove kompozicije u izvedbi klape Nostalgija. U sljedećih nekoliko godina Fiovo repertoar, koji su predstavljali na omiškoj pjaceti, redovito je uzimao nagrade kako stručnog žirija tako i publike. Godine 1989. zagrebačke klapa su „pokorile“ omišku pjacetu (Dalmati, Nostalgija) upravo s Fiovim repertoarom! To je godina kada Dinko Fio ima i svoju prvu večer na Omiškom festivalu. Autorska večer Dinka Fija u povodu 55. obljetnice melografskog rada (1943. – 1998.) održana je 10. srpnja 1998. u okviru redovitog programa Omiškog festivala. U realizaciji predviđenog programa Fio je aktivno uključen,

Klapa Ošjak na Festivalu dalmatinskih klapa Omiš 1983. godine. Izvor: spomen-knjiga 2 iz ostavštine Dinka Fija, Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

KLAPA "OŠJAK" IZ VELE LUKE
IZVODI : "KAMPANELE I" - SRPANJ 1983.
PRVA NAGRADA PUBLIKE: i II STRUČNOG ŽIRIJA.

izrađuje svoj „scenarij“ događanja protkan simbolikom odabranog programa i nastupajućih klapa. Nekada i pretjera u situacijama kada iste zapise obrađuju drugi, smatrajući demonstrativno da je pokraden, što je također refleksija njegova karaktera i temperamenta koji su upoznali svi koji su ikada imali priliku s njim surađivati. Na večerima novih skladbi klapa Nostalgija je izvela čak 22 kompozicije od kojih šest, odreda nagrađivanih, kompozicija Dinka Fija! Svoj *homage* velikom maestru Klapa je ostvarila izdavanjem dvostrukog nosača zvuka *Dalmatinske pjesme Dinka Fia* (Bestmusic, 2000.)

Komini

Zadnje razdoblje Fiova stvaralačkog rada obilježeno je ponovno novinama koje nas zapravo vraćaju na same početke. Uz sjećanje na djetinjstvo i mladost provedene u Blatu, Fio pokušava vratiti načine informalnog glazbovanja, svakodnevne glazbene interakcije koja je u tom vremenu bila sveprisutna. Ideja o zajedničkom glazbovanju uz konzumaciju hrane i pića, uz prepričavanje prošlih događaja i dogodovština, realizirala se u suradnji s Fiovim pjevačima koji su ga pratili kroz različite ansamble od davnih (neki i dječjih) dana. Zanimljiva su njegova objašnjenja fenomena kod kojeg socijalnu interakciju asocira s pjevanjem te u suvremenom kontekstu predstavlja formom mješovite pjevačke skupine. Upravo je u to vrijeme i FDK Omiš krenuo s večerima mješovitih klapa koje su ispočetka bile nedefinirane. Osim broja pjevača, koji se redovito ograničavao na standardni broj pjevača u klapama (8), sam sastav mješovitih klapa nije bio definiran. Kombinacije u kojoj su žene pjevale „gornje“ glasove, a muškarci „donje“ bila je najčešća, no pjevači su improvizirali s različitim kombinacijama različitog broja glasova po dionicama. Fiov pristup nije riješio dilemu oko optimalnog sastava nego je Maestro svojim izjavama potaknuo na veću raznolikost pristupa. Sa sjetom opisuje komine u svojoj mladosti i ideju nastanka svojih komina: „Komini su tradicija sastajanja prijatelja po kućama. Svatko je nešto donio, netko ribu, netko meso, netko kolače, netko voće. Družili smo se i pjevali višeglasno. Događa se da se u ženskim klapama pojavljuje izrazito visok glas, a to onda više nije pravi dalmatinski zvuk. A to je zvuk kakav se pjevao u kominima, sijelima na kojima bi se skupljali ljudi, prijatelji, rođaci, družili bi se, pa i pjevali. I to na način da muškarci počnu, a žene se priključuju. U spontanom pjevanju uvijek su bila tri glasa, prvi i drugi tenor te bas. A poslije se pridružio bariton.“

Navedeno navodi kao razlog za osnivanje svojih, današnjih komina:
„U današnje asocijalno vrijeme važno je obnoviti tu društvenost. To i jest smisao 'Prvoga komina Snježanina'. U njemu su moji bivši pjevači koji su prije 40 godina bili u Dječjem zboru OŠ Volovčica i u Dječjem zboru RTV Zagreb, a tu su i 'Goranovci'. Oni su osvajali nagrade u Francuskoj i SAD i jako sam ponosan na njih. U Zagrebu sam osnovao jedan komin – Komin prvi Snježanin – a domaćin toga komina, Snježana, bila je moja pjevačica u Dječjem zboru RTV Zagreb, koji sam vodio od 1961. do 1975. Ja se nadam da će tu ideju slijediti i drugi, jer ima puno mješovitih zborova iz kojih bi se mogli napraviti komini. Volio bih da mi se jave, pa da ih možemo registrirati. Komin mora nositi ime onoga tko ima u kući komin i kod koga se društvo sastaje. Tako će nakon 'Prvog komina Snježanina' doći recimo, '2. komin Barba Franin', pa '3. komin Lucin' itd..."

Njegovi su ga komini i ispratili na posljednji počinak, pjevači koje je generacijama odgajao i pratio na pjevačkom putu. Od tog trenutka započela je nova vrsta „sjećanja“ na velikog maestra, javni nastupi klapa koje ispjevavanjem repertoara odaju počast svojem nestoru, učitelju i glazbenom uzoru. Brojni koncerti, festivali, smotre i susreti na kojima nastupaju klape, ali i različiti vokalni ansambli, predstavljajući dijelove Fiova opusa, imaju nazivnik „tradicionalni“, što upravo svjedoči o njegovoj veličini i prisutnosti u našim aktivnostima u kojima je repertoar koji je Dinko Fio „posadio“ jednostavno nezaobilazan dio naše glazbene prakse. O navedenom svjedoči i činjenica da smo u organizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu već četiri puta imali prilike prisustvovati koncertu posvećenom ovom velikom umjetniku. Četvrti po redu Fiofest (2021.) poklopio se s 10. obljetnicom njegove smrti (2. studenog 2011.) a tužni jubilej bio je prilika za predstavljanje još jednog značajnog projekta. Djelatnici NSK (Dobriła Zvonarek, Tanja Mihalić) pokrenuli su projekt digitalizacije Fiove glazbene ostavštine realiziran kroz virtualnu zbirku *Maestro moj*, koja svim poklonicima Maestrove glazbe omogućuje pristup impozantnom broju partitura koje je Dinko Fio napisao za života. Slavni put velikog maestra na ovaj način ostat će trajno zabilježen kako u sjećanjima njegovih brojnih suradnika tako i u izazovu novim generacijama koji će s velikom fiovskom strašću nastaviti izvoditi njegova djela.

dr. sc. Joško Čaleta

FESTIVAL
DALMATINSKIH
KLAPA
OMIŠ

58310

ADRESA: JAKOVA MATULIĆA 5/II, POŠTANSKI PRETINAC 13, TEL: 86-015, ŽIRO RAČUN 34401-678-9389

BRQJ: 33/89

OMIŠ, 12.4.1989.god.

Poštovani maestro Fio

Kao što Vam je poznato, Festival je kao posebni oblik priznanja za plodnu i višegodišnju suradnju na njegovanju i očuvanju dalmatinske klapske pjesme u svoju koncepciju ugradio organizaciju posebne (autorske) večeri, a radi cjelovitog predstavljanja autora široj javnosti.

Shodno tome, Festival je voljan da u okviru ovogodišnjih priredbi, uz organizaciju posebne večeri bude predstavljen Vaš rad s ovog područja.

Festival bi preuzeo cjelokupnu organizaciju večeri, a Vi bi, u dogovoru sa stručnim voditeljem Festivala, utvrdili program priredbe. U program bi se mogle uvrstiti sve one izvorne i novouglažbljene pjesme izvedene na festivalima u Omišu.

Vaša obveza bi bila i određivanje izvođača pojedinih pjesama, kao i suradnja sa istima.

Kako su već uveliko otpočele pripreme u organizaciji ovogodišnjeg Festivala, molimo da nas što hitnije izvijestite o svom pristanku, te dostavite prijedlog programa sa izvođačima.

Uz iskreno poštovanje

Predsjednik:

Jošip Vlahović

Pismo Festivala dalmatinskih klapa Omiš maestru Dinku Fiju 1989. godine. Izvor: spomen-knjiga 2 iz ostavštine Dinka Fija, Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

DINKO FIO
akad. muzičar
41020 Zagreb
Naselje februar.
Žrtava 23b/II
Telefon (041)525-986

Zagreb, 17.V.1989.

FESTIVAL DALMATINSKIH KLAPA
OMIŠ
Jakova Matulića 5/II

Predmet: Autorska večer,
Vaš dopis br. 33 od 12.4.1989.

U vezi Vaše ponude za održavanje moje autorske večeri na XXIII Festivalu dalmatinskih klapa u Omiču, 1989. god. javljam Vam, da je sa velikim zadovoljstvom prihvaćem.

Prilažem prijedlog programa izvođača i pjesama. Molim Vas, da biste uputili definitivan program navedenim klapama, na suglasnost.

Prilažem i opširniju biografiju i bibliografiju, koji Vam tekst može poslužiti za izradu eventualnog Kataloga i za konferansu.

Srdačno Vas pozdravljam.

Preporučeno.

Prilozi:

- prijedlog programa
- biografija i bibliografija, u dva primjerka

(Dinko Fio)

Zobnica maestra Dinka Fija

Organizatori ove vrijedne izložbe pozvali su me da napišem nešto o pedagoškom radu maestra Dinka Fija. Prihvatio sam, ali treba odmah reći: moja iskustva iz prve ruke s maestrom Fijom su rijetka. Poznavali smo se i kurtoazno pozdravljali te bismo ponekad izmijenili nekoliko rutinskih rečenica. Kada sam tijekom 1998. došao u klapu Nostalgija, on već odavno nije bio njezin voditelj, ali je s nekima od njezinih članova bio u čestom telefonskom kontaktu. Klapaši su ga obavijestili o mojem dolasku, a on je, kako sam čuo, bio zadovoljan, ali je pridodao: „Nemojte slušat' doktora.“

Debitantska postava klape Nostalgija na 21. Festivalu Dalmatinskih klapa Omiš 1987. godine.
Izvor: FDK Omiš.

Što se tiče mojeg izravnog dodira s Fiovim pedagoškim radom, treba spomenuti par pokusa na kojima je Nostalgija pripremala i snimila njegove nove skladbe za Festival dalmatinskih klapa Omiš 1998. i 1999. godine. Radilo se o rutinskim poslovima s jasnim kratkoročnim ciljevima pa mi nije previše toga ostalo u sjećanju. K tomu, imali smo još sedam ili osam proba za koncert u povodu izlaska CD-a *Dalmatinske pjesme Dinka Fija* u izdanju nakladnika Bestmusic. Bilo je to u proljeće 2000. Nostalgija je pozvala maestra Fija da obnovi i osveži zvuk jer se netom prije klapi pridružio Ivan Čikeš, zamijenivši

dugogodišnjeg drugog tenora Tončija Nikolića. Većina tih proba bila je užurbana i stresna, kako to već biva pred važne koncerte. Ipak, posebno pamtim jednu sasvim drugačiju. Na probu je došao prvi tenor Ante Krolo, drugi tenor Martin Veža, bariton Josip Vataavuk i ja, a ostali članovi klape opravdali su svoj izostanak. Maestro je odabrao jednostavnu narodnu pjesmu s repertoara, ne sjećam se više koju. Bez upjevavanja je krenuo raditi s prvim tenorom, na četirima taktovima prve fraze, i to je trajalo dobrih 45 minuta. Uistinu, korigirao je svaki detalj, sâm glasom pokazivao kako bi sve trebalo zvučati i vraćao pjevača za svaku sitnicu, i desetak puta dok ne bi bio potpuno zadovoljan. Nakon toga je uključio i drugog tenora pa je slagao tercu. To je trajalo još petnaestak minuta. Zatim je istovremeno dodao baritona i basa. Dobro se sjećam da sam se nakon uključivanja odmah osjećao kao „gospodin čovjek“, pjevao s lakoćom i bez ikakva naprezanja, a akord je s nama četvoricom odmah zvučao izvrsno. S donjim dvama glasovima na toj probi nije pojedinačno radio. U kasnijim razgovorima s Krolom saznao sam da je individualni rad kod maestra Fija bio vrlo čest, ne samo s vodećim glasom nego sa svim dionicama, te da je svakom pjevaču, od basa do tenora, pa čak i alta i soprana, Fio mogao glasom jasno pokazati što od njega očekuje.

Ne tvrdim da znam što je na toj probi točno htio postići. Mogu tek pretpostavljati, i to na osnovi kasnijeg dugogodišnjeg, više pjevačkog nego voditeljskog iskustva, a najviše zbog brojnih sati koje sam proveo u studijima slušajući pojedinačne glasove klapskih pjevača i načine kako se uklapaju u akord. Prva i najjednostavnija pretpostavka je ta da se individualnim radom može najbolje i najlakše podići razina koncentracije i upjevanosti. Druga je da odrastao čovjek, baš kao i dijete – a radio je i s dječjim zborovima – najlakše uči oponašanjem. Naravno, da bi voditelj na taj način mogao prenijeti ono što želi, mora biti silno nadaren i u potpunosti vladati glazbenim materijalom koji prenosi. A Fio je prenosio uistinu sve, do najsitnijeg detalja. Najveći dio toga uspijevao bi zabilježiti i u svojim partiturama, jasno naznačujući naglaske – duljine i intonacije – na svakom pojedinom slogu. To znači da je izvrsno poznavao i dijalekte. Ipak, lakše je kad glazbenu interpretativnu ideju čuješ nego kad je moraš pročitati s notnog papira. Osim agogike i mikrofraziranja, svojim pjevom uspijevao je prenositi i makrofraziranje te zamisli povezane s općim ugođajem izvedbe i tehničkim sredstvima kako taj ugođaj ostvariti. Spominjao je tako dozivačko pjevanje, subjektivno i objektivno pjevanje, pozicije plača i smijeha, a glazbenu komponentu uvijek je kombinirao s tekstualnom, u

svim njezinim izravnim, prenesenim i kontekstualnim značenjima. Kako je već natuknuto, onima koji sve te apstraktne pojmove ne bi znali prenijeti u vokalnu impostaciju, jasno bi glasom pokazao na što misli. Iako je u partiturama bilježio oznake dinamike, nije previše inzistirao na dinamičkom nijansiranju. Ono je kod njega uvijek bilo u drugom planu i puštao je da prirodno izvire iz glazbene misli.

Treća moja pretpostavka tiče se odnosa intonacije i boje. U mnogim slučajevima neprivlačna boja glasa zapravo je posljedica jedva primjetnog falša što ga čuje samo istančano uho poput onog maestra Fija. Ponavljanjem zapjeva i korigiranjem boje i impostacije – opet temeljem oponašanja – maestro Fio uspijevao je popraviti i intonaciju. Ona bi u svakom folklornom pjevanju trebala biti otklonjena od one koja se može dobiti s temperiranog instrumenta poput klavira. Klapsko je pjevanje u tom smislu osobito osjetljivo jer se zasniva na jednostavnoj durskoj ljestvici, sasvim bliskoj prosječnom temperiranom uhu, pa su intonativni ukloni potrebni za savršenu intonaciju vrlo maleni. U gore opisanom primjeru s probe, perfektnim ugađanjem vodećeg glasa – prvog tenora – Fio je uspio prirodno lijep glas učiniti još ljepšim. Nakon toga, savršenim ugađanjem drugog tenora – njegove terce, Fio je uspio već u dvjema dionicama dobiti spektar alikvotnih tonova koji je u sebi sadržavao cijeli durski akord. Zbog toga je, valjda, Vatavuku i meni bilo tako lako uroniti u suzvuk koji je već imao sve ono što smo mi trebali donijeti.

Iz tog kratkog niza proba s Fijom pamtim još jedan detalj. Klapa u punom sastavu pjevala je neku njegovu skladbu i u jednom trenutku učinilo mi se da sam napravio crescendo veći od optimalnog, ili barem veći nego moji kolege iz dionice Damir Rončević i Ivo Raič. Fio je to, naravno, čuo, pogledao me i afirmativno komentirao: „Da, tako treba, svaki se pjevač u klapi treba istaknuti, a glasovi se trebaju nadmetati.“ Već se moglo čitati o Fiovu tumačenju klapskog akorda kao cvjetne livade. Basovi su na toj livadi bili zeleni tepih, na kojem bi se zatim svojim individualnim kvalitetama ocrtavali glasovi gornjih dionica, prvog i drugih tenora te baritona. Već iz takve prispodobe jasno je da Fio nije sve glasove vokalno tretirao jednako, barem ne u folklornom pjevu, nego je svaki imao svoju funkciju, što se dade, uostalom, iščitati i iz njegovih partitura. Basove u klapi obično je tjerao da pjevaju tzv. praznim tonom, s namjernim isključivanjem suviška alikvotnih tonova. Tako postavljeni basovi lakše bi se uklapali u zajedničku boju i njihove alikvote ne bi kolidirale s osnovnim tonovima tenorskih dionica. To je pristup sasvim suprotan onom u klasičnom koncertnom ili opernom pjevanju, gdje se basovi solisti upravo alikvotnim tonovima moraju

hrvati s cijelim orkestrom da bi postigli traženu čujnost. Priznat ću ovdje da unatoč htjenju nikad nisam ovladao Fiovim basovskim tonom. Spomenuti mali primjer s probe – moj basovski izlet – pokazuje da je ponekad mogao odstupiti od svojih osnovnih načela poradi većeg dobra.

Tomu osobno nisam svjedočio, ali su me usputne primjedbe starijih članova Nostalgije tijekom 25 godina uvjerile da im je Fio izrijeком usadio jasno razumijevanje uloge njihovih dionica u svakom pojedinom akordu. Tako su, primjerice, baritoni i drugi tenori jasno znali u kojim suzvucima trebaju pjevati tamnije, a u kojim svjetlije da bi zapisani Maestrov akord zazvučao točno onako kako ga je zamislio. To je bila druga razina ugađanja, superponirana na onu individualnu o kojoj je već bilo riječi. Da, pjevač treba biti intonativno čist, ali povrh toga treba prepoznati i razumjeti ulogu koju u svakom trenutku ima u svakom suzvuku. Jasno je da se o takvim stvarima nema vremena razmišljati tijekom izvedbe nego ih valja pretvoriti u automatizme. Fio je to s Nostalgijom, a snimke pokazuju i s Ošjakom, uspješno učinio. Činili su to i drugi, npr. Stipišić s Oktetom DC, Buble s Trogirom, Tambača s Lučicom, Magdić s Lindom-N ili Čačija sa Sinjom. No automatizmi tih klapa – nazovimo ih ovdje slikovito zobnicama vrhom punima slasnih glazbenih plodova – bili su različiti od Nostalgijinih, i izgrađeni na drugačijem harmonijskom tezaurusu, pa ih je vješto uho odmah razaznavalo i poistovjećivalo s jasno odijeljenim stilovima klapskog pjevanja. Svako je jato, dakle, pjevalo svojim glasom ili, recimo drugačije, bilo vješto u svojem fahu. Ne radi se tu o osobito inventivnu zaključku: ta svaki folklor ima svoj zvuk, a čak i u klasičnoj glazbi iznimno su rijetki majstori za sve. Tijekom mojih godina s Nostalgijom pjevali smo mnoge, često i vrlo različite glazbene komade, obično na visokoj interpretativnoj razini. Ipak, kada bi mene zadužili za oblikovanje koncertnog programa i kada bih očekivao osobito teške izvedbene uvjete – primjerice gluhe prostore, pjevanje u žamoru ili na sumnjivim razglasima – uvijek bih najradije birao Fiove obrade ili skladbe. To je bilo zato jer smo u svakom trenutku mogli posegnuti u zobnicu koju je za nas pomno pripremio maestro Fio, napipati željeni plod, odgristi komadić i velikodušno podijeliti užinu sa slušateljima.

Što je meni od Fiova nasljeđa ostalo? Ostala mi je ta zobnica koju, doduše, nije punio sam Maestro nego su me putem opskrbili moji klapski sudruzi. Pretpostavljam da bi izvorni sadržaj bio nešto sočniji. Ostala mi je ideja o individualnom vokalnom radu koju kao povremeni klapski voditelj nisam uspijevaо dosljedno provoditi, jer je često nedostajalo strpljenja, možda i

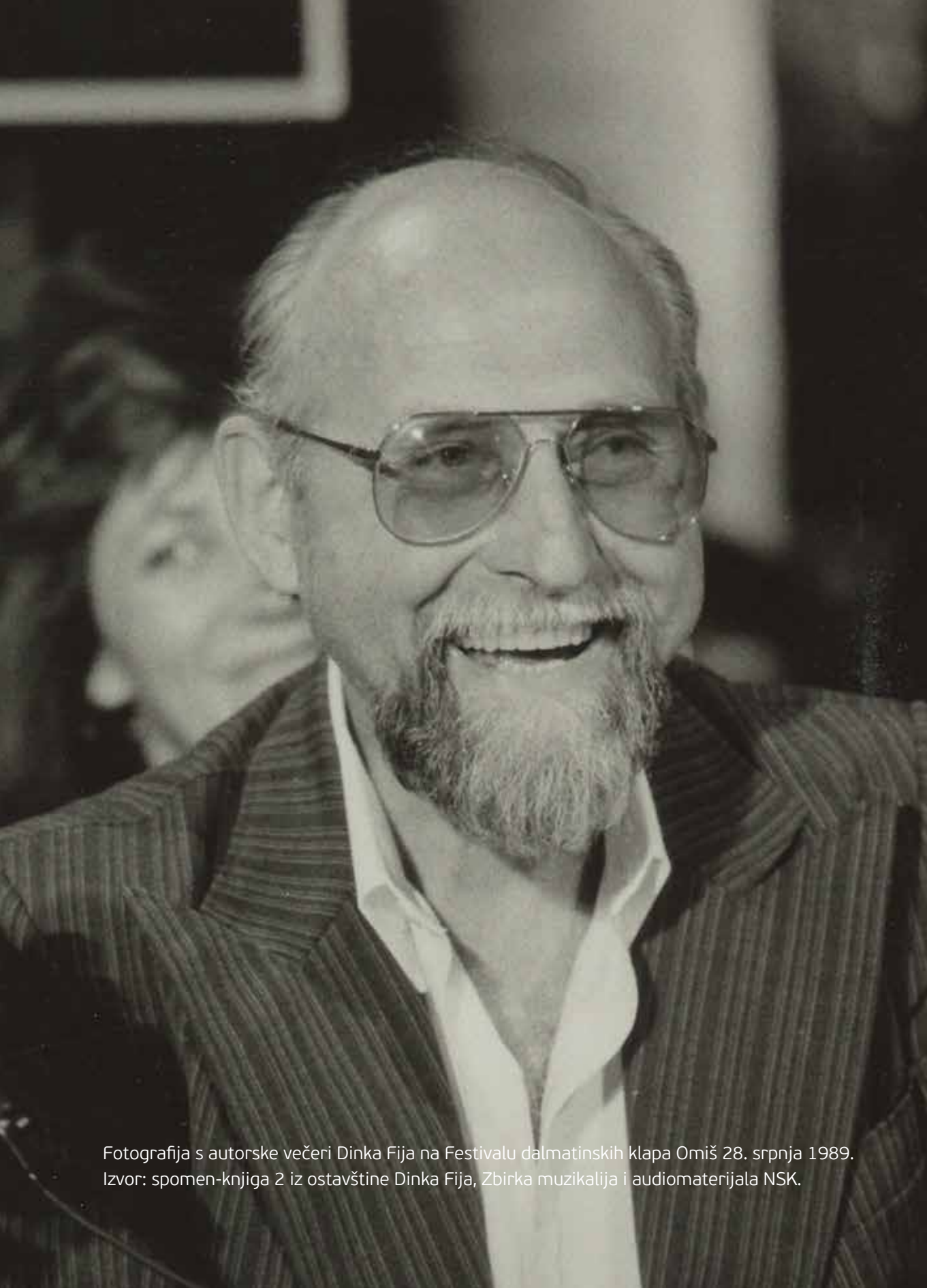
prave strasti s moje strane, a raspoloživog vremena i podatnosti od strane pjevača. Sudeći prema zabilježenom na tonskim snimkama, Fio tu nije radio kompromise: išao je glavom kroza zid i obično ga uspijevalo probiti. Nakon jedne moje probe sa ženskom klapom, upitao me kolega klapski pjevač o dojmovima, planovima i željama. Rekoh s priličnom dozom samoironije: „Dođem na probu, radim dva sata i rezultat na kraju obično bude bitno bolji nego na početku.“ Odgovorio mi je: „Istina, tako i majstor pitur ne obrusi staru pituru nego odmah namaže novu i sve izgleda izvrsno.“ Nasuprot mojem, nazovimo ga, projektnom pristupu koji se danas forsira u svim mogućim sferama i koji se mjeri količinom postignutog u jedinici vremena za jedinični iznos (kilogram muzike po uloženoj sekundi po uloženom dolaru), stoji maestro Fio u svojem starinskom i čvrstom gardu i brusi i premazuje i brusi i premazuje, a slojevi boje hvataju se čvrsto jedan za drugi u kompaktni i sjajan premaz koji se dugo neće oljuštiti.

prof. dr. sc. Marko Rogošić

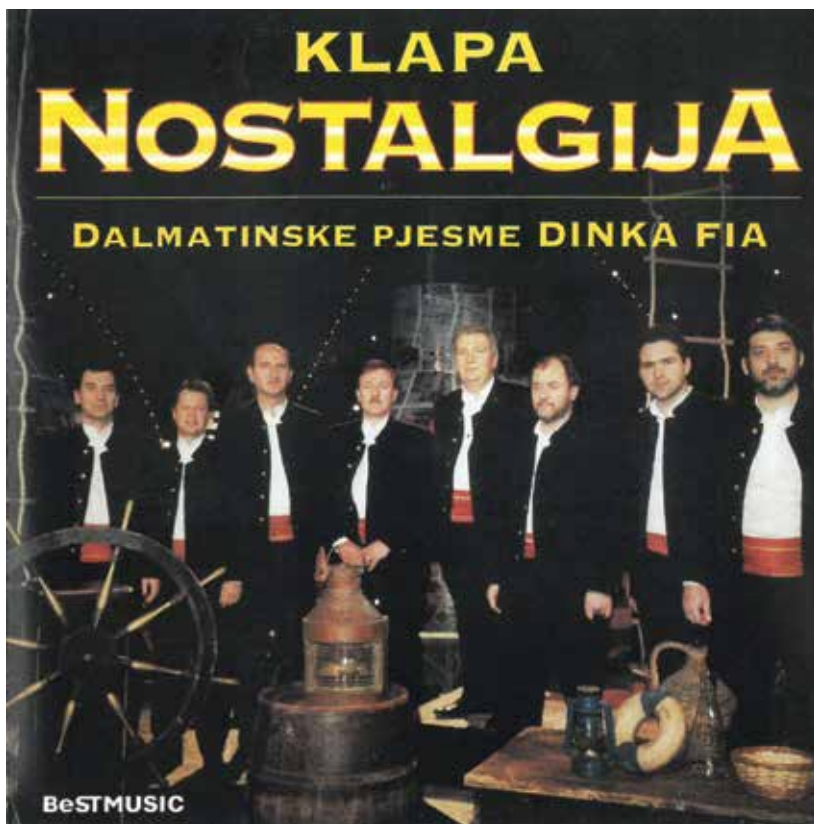

Pobjedu klape Nostalgija na 29. Festivalu dalmatinskih klapa Omiš zabilježila je Slobodna Dalmacija 31. srpnja 1995. godine. Izvor: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu.

Fotografija s autorske večeri Dinka Fija na Festivalu dalmatinskih klapa Omiš 28. srpnja 1989.
Izvor: spomen-knjiga 2 iz ostavštine Dinka Fija, Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

BeStMUSIC CD 6034

• NOSTALGIJA • DALMATIAN SONGS BY DINKO FIO

KLAPA NOSTALGIJA

ADD
CD 6034

DALMATINSKE PJESME DINKA FIA
DALMATIAN SONGS BY DINKO FIO

DISC I		DISC II	
1	GARIFULE BILI	1	DOBRO MI TI JUTRO
2	DOBRA VEČER RUŽO MOJA	2	NE PITAM TI SREBRO, BISER
3	DA MI JE ZNATI ŠTO SAD ZNAN	3	OVAMO DOJDI SOKOLE
4	CVIT MI JE U GORI	4	GRLICA JE ZAPIVALA
5	ŽEDNOJ ZEMJI	5	MOŽ
6	EVO TI SE ODILUJEM	6	AKO SPAVAŠ VILO MOJA
7	VILA MOJA PROJDE	7	SINOČ KAD SAM TI PROŠA
8	CVIČE MOJE	8	MORE MOJE
9	MOJJOJ POKOJNOJ MATERI	9	NEVERA
10	BORU MOJ ZELENI	10	ZBOGOM MOJA SKALO OD PIJEVORA
11	E, DA BI MI OTVORILA	11	OD ZLATA SU PRAMI TVOJI
12	CVIČE NA PONISTRI	12	GOLUBICE BILA
13	DOJDI DRAGI	13	MILA MI JE GOVORILA MAJKA
14	U NAŠEG MARINA	14	SERENADA MANDINI
15	STORI LETRAT	15	NONA MI JE DVIZOLA UROK
16	PONISTRA JE DRIVO	16	NA CIOVU ŠALDUN
17	VIRUJ MENI VILO LIPA	17	JUBI SAN TE DRAGA
18	PRAMALIČE MOJE *	18	U POLJU SE, MALA*
19	ŽORNA*	19	KAMPANELI I *

T 60:50 T 60:37

Producent/Producer: **Branko Starc** Izvršni producent/Executive Producer: **Josip Vataavuk** Graf. oblikovanje/Design: **Ivo Raič**
 Tonmajstori/Recording Engineers: **J. Grosinger, M. Macanović, D. Vrbljanac** Tonska obrada/Mastering: **Alan Šnajder**
 Izdavač/Publisher: **BeStMUSIC d.o.o.** - Croatia tel. 01/6198469 fax. 01/6198468 bestmusic@bestmusic.hr
 © 2000 © BeStMUSIC * Snimano uživo/Live Recording www.bestmusic.hr

• NOSTALGIJA • DALMATINSKE PJESME DINKA FIA BeStMUSIC CD 6034

Dalmatinske pjesme Dinka Fia. Izvođač: klapa Nostalgija. Zagreb, Bestmusic, 2000.

Dinko Fio na Festivalu dalmatinskih klapa Omiš

Zamoljen da u ime Festivala dalmatinskih klapa Omiš, a u povodu izložbe u čast stotog rođendana maestra Dinka Fija, napišem nekoliko prigodnih riječi o Maestru, zatekao sam se u nezavidnoj situaciji. Naime, na svoju veliku žalost, nisam za života imao prigodu izravno se susresti s ovim velikim umjetnikom, kako zbog generacijskog jaza tako i zbog fizičke udaljenosti, s obzirom na to da je maestro Fio velik dio svojeg života vezao uz grad Zagreb te svoje otoke Korčulu i Hvar, dok sam ja bio vezan uz Omiš. Maestra poznajem tek iz brojnih detaljnih i opsežnih biografija o njegovu liku i djelu, kao i iz priča njegovih suvremenika i osoba koje su imale čast poznavati ga. Ipak, mogu reći da ga ćutim u dušu kroz njegov bogati klapski opus koji sam imao priliku slušati, izvoditi i pripremati s nizom klapa, kao i kroz vrhunske izvedbe klapa koje je Maestro pripremao i s kojima je surađivao. Ponajviše se to odnosi na klapu Ošjak iz Vele Luke i razdoblje osamdesetih godina koje je za maestra Fija u broju priznanja postignutih na omiškom Festivalu bilo najplodonosnije, posebice priznanja za njegove skladbe premijerno izvedene na omiškoj pjaci. Mogu s velikom sigurnošću reći da su mi kao djetetu upravo sjajne interpretacije klape Ošjak i te skladbe bile prva ljubav prema klapskoj pjesmi, ljubav koja me *infetala* za cijeli život. Iz navedenih razloga najbolje je da o Maestru prenesem ono što su rekli i pisali drugi, a objedinjeno je i objavljeno u monografiji *Festival dalmatinskih klapa Omiš 1967 – 2015* koju je u prigodi 50. obljetnice omiškog festivala napisala autorica Herci Ganza:

„Po ocu Hvaranin, po rođenju i majčinoj lozi Blaćanin s Korčule, školu je završio u Dubrovniku, a karijeru izgradio u Zagrebu. Još od dječjačkih dana drugovao je s glazbom. Kao devetnaestogodišnjak pridružuje se Narodnooslobodilačkoj vojsci te postaje zborovođa u XIX. Hercegovačkoj diviziji. Nakon rata predaje glazbeni odgoj u gimnazijama u Mostaru, Zagrebu, Beogradu, te u osnovnoj školi u Zagrebu. Godine 1961. diplomira na odjelu za solo pjevanje zagrebačke Muzičke akademije u klasi prof. Lava Vrbanića. Predaje potom na glazbenim školama i honorarni je docent Metodike zbornog pjevanja na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Kao dirigent radio je s petnaest amaterskih pjevačkih zborova. Velike uspjehe ostvario je s Dječjim zborom RTV-a Zagreb koji je vodio do 1961. do 1975. godine, a pet godina pred umirovljenje, od 1975. do 1980. godine, glazbeni je rukovoditelj i dirigent Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado.

PROGRAM AUTORSKE VEČERI
POVODOM 55. OBLJETNICE MELOGRAFSKOG RADA
FIO DINKO 1943.-1998.

"LINDO" - DUBROVNIK

1. NEMOJ ČERI MOJA - VELA LUKA
 2. E, DA BI MI OTVORILA - SUŠTJEPAN
 3. BILO ČUDE OMENDULA - STIHovi: L. RUDAN
- REZERVNA PJESMA: JABUKA JE MOJA - BRUSJE

"JELSA"

1. SERENADA MANDINI - STARI GRAD
 2. U NAŠEG MARINA - HVAR
 3. GOLGOTA - STIHovi: L. RUDAN
- REZERVNA PJESMA: CVIT MI JE U GORI - VIS

"KAMEN"

1. MARE MOJA II - SUŠTJEPAN
 2. DOBRA VEČER RUŽO MOJA - VELA LUKA
 3. GALIOTOVA PESAN - STIHovi: VL. NAZOR
- REZERVNA PJESMA: OJ DOBRICU - ŠIBENIK

"ZADRANKE"

"NEKADAŠNJE"
SA VJEKOM ŠVORINIĆ

1. BORU MOJ KELENI - KORČULA
 2. MILA MI JE GOVORILA MAJKA - V. LUKA
 3. KAD SON ONO MOLO BILA - STIHovi: L. RUDAN
- REZERVNA PJESMA: PARVI KUPOVNI POSTOLI,
STIHovi: L. RUDAN

"FORTUNAL" - RIJEKA

1. GRLICA JE KAPIVALA II - POTIRNA
 2. EVO TI SE ODILUJEM - BRUSJE
 3. JUTRO U VELOJ LUCI - STIHovi: IZVOR OREB
- REZERVNA PJESMA: ZBOGOM MOJA SKALO OD
PIJEVORA - LASTOVO

"CESARICE" - ZAGREB

1. NISAN ZNALA II - VELA LUKA
 2. MAISTRAL MOJ - VELA LUKA
 3. NAŠ MUL - STIHovi: LUCIJA RUDAN
- REZERVNA PJESMA - OJ RAŽANČE - RAŽANAC

"KAMBI" - KAŠTEL KAMBELOVAČI

1. GARIJULKE BILI - HVAR
 2. U POHU SE MALA - BRIBIR
 3. GOLUBICE BILA - STIHovi: DINKO FIO
- REZERVNA PJESMA: DOBRO MI TI JUTRO - BLATO

"OŠJAK" - VELA LUKA

1. AKO TI NISAN DRAG - VELA LUKA
 2. VILA MOJA PROJDE - VELA LUKA
 3. SVITLA NOĆ - STIHovi: PERE LJUBIĆ
- REZERVNA PJESMA: BARTULOV GUDAC,
STIHovi: IVO CETINIĆ

"NOSTALGIJA" - ZAGREB

1. JUBI SAN TE DRAGA - VELA LUKA
 2. PRAMALICE MOJE - BRUSJE
 3. ŽORNA - STIHovi: LUCIJA RUDAN
- REZERVNA PJESMA: MOJOJ POKOJNOJ MATERI: STIHovi:
L. RUDAN

ZAJEDNIČKA PJESMA ZAPISANA PRVA GODINE 1943. U DUBROVNIKU
KAZIVAO: SLAVKO BARBIR, MOJ PRIJATELJ U
DOMOBRAVNSTVU KOJI JE POGINULO U 2. SVJETSKOM
RATU.

PJESMA JE: SJELA DJEVA POKRAJ MORA
NAPOMENA: SVE MUŠKE KLAPE PJEVAJU "MUŠKE PJESME", A OBE
ŽENSKJE KLAPE PJEVAJU "ŽENSKJE PJESME", IZNIKMA JE PRVA
PJESMA JER "LINDO" IMA ŽENSKI VOĐEĆI GLAS.

Kao umirovljenik od 1980. godine posvećuje se radu s klapama. Vodio je klape Ošnjak iz Vele Luke, Studenac i Kumpanji iz Blata na Korčuli, Crnomiri iz Čare i Nostalgija iz Zagreba. Maestrovim riječima, fragmentima iz nekoliko intervjua dočarat ćemo njegovu ljubav i strast prema izvornoj dalmatinskoj glazbi te njegov odnos s 'Omišem': 'Po ocu Hvaranin, rođen u Blatu na Korčuli, a živeći i školujući se u Dubrovniku, tražio sam, obilazio i zapisivao, evo punih pedeset godina zanesen pripadnošću svom zavičaju. To je bilo moguće zahvaljujući ljubavi za svoju narodnu baštinu i pamćenju mnogih entuzijasta – kazivača, pa prvenstveno njima pripada zasluga što su otrgnute zaboravu mnoge pjevane pjesme u desetljećima između II. svjetskog i Domovinskog rata. (...) Neke mi od njih odzvanjaju u pamćenju iz najranijeg djetinjstva na Guvnu i Zlinjanima u Blatu, u hvarskim jutrima na povratku ribara i večerima na Mandraču, ili u điru na Stradunu, Pilama i Gradcu u skladnom tihom pjevanju dubrovačkih klapa. A mnoge su uspomene na divne susrete s kazivačima i prijateljima u njihovim domovima po selima i gradovima, pa svima koji su na bilo koji način pripomogli u mojim nastojanjima najsrdačnije zahvaljujem. (...) I prije prvog Festivala dalmatinskih klapa u Omišu uvelike sam se bavio zapisivanjem dalmatinske narodne pjesme. Radne obaveze su me sprječavale da budem na omiškim klapskim feštama. Pratio sam sve što se tamo zbiva i poslije, kada je bilo više vremena, čvrsto sam se vezao za omiški Festival.'

U njegovu opsežnom skladateljskom opusu temeljenom na tradicijskoj glazbi mnoštvo je pjesama koje su postale dijelom dalmatinskog folklor. Premda je često skladao na narodne stihove, ostvario je Fio i iznimno bogatu i nagrađivanu suradnju s tekstopiscima od kojih posebno mjesto u zajedničkim uspješnicama na Festivalu zauzimaju Pere Ljubić sa skladbama *Kampaneli*, *Naši škobji*, *None*, *Svitla noć* i *Vapori izmeđ škobji*; Ivo Cetinić sa skladbama *Ča se to radi?*, *Kad masline beru* i *Kaleb*; Lucija Rudan sa skladbama *Bilo cviće o'mendula*, *Cviće na ponistri*, *Gomile*, *Mojoj pokojnoj materi*, *Nevera*, *Stori letrat*, *Žednoj zemji* i *Žorna* i Izvor Oreb sa skladbama *Bonaca u Veloj Luci*, *Kad zavonja proćuliće*, *Nevera u Veloj Luci* i *Stara priča o brodu Hrvatska*. Jedna je od najpoznatijih Fiovih skladbi *Galiotova pesan* na tekst Vladimira Nazora.

Neke od njegovih autorskih skladbi toliko su povezane s tradicijom da ih se često smatra izvornim napjevima. Najpoznatija među njima, *Golubice bila, nemoj letit sama*, za koju je napisao i glazbu i stihove, izvedena je na Festivalu 1982. i premda nije polučila uspjeh prilikom praizvedbe, ostavila je dubok trag. Nije bio čest slučaj da se maestro Fio javlja kao autor stihova, kao u toj pjesmi.

GOLUBICE BILA

STIKOVI I GLAZBA: DINKO FIO
POSVEĆENO MOJOJ SUPRUZI NADI

♩ = 48

MJEŠOVITI ZBOR ILI KLAPA

* UKRAS SAMO U PRVOJ KITICI!

GO-LU-BI-CE
ZLATNO SUNCE
MOGLE BI TE
U ZE-LE-NU

BILA
BILA
MOŽE
MOŽE
VIDIT
VIDIT
GORU
GORU

NEMOJ LETIT SAMA
ZAŽEĆ TEBI KRILA
SOKO-LOVE O-ČI
ZATO SLETI K MENI

I-ZNAD MODROG
I-ZNAD MODROG
I-ZNAD MODROG
GLE-DAT ĆEMO

BILA
MOŽE
VIDIT
GORU

BILA
MOŽE
VI-DIT
GO-RU

GLE-

MO-RA
MO-RA
MO-RA
MO-RE

I — SPOD NEBA PLAVA,
GO — LU-BI-CE MILA,
U TI-HOJ SA-MO-ĆI
U DUBJU SKRIVENI,

I-ZNAD MODROG
— " —
— " —
GLE-DAT ĆEMO

MO — RA ~~~
~ " ~~~
~ " ~~~
MO — RE ~~~

1., 2., 3. X
3

4. X
3

I — SPOD NEBA
GO — LU-BI-CE
U TI-HOJ SA
U DU-BJU SKRI-

PLA — VA.
MI — LA.
MO — CI.

-VE — NI

ZAGREB 12.01.1981.

Stoga pjesmu prati i legenda o njezinu nastanku koju je Maestro rado pričao: „Nakon što sam se malo porječkao sa suprugom, naljutila se na mene i uhvatila kvaku od vrata jer je htjela izaći. Spriječio sam je i otišao u sobu. Tu sam u miru vrlo brzo smislio tekst i skladbu. Kad sam se vratio, poljubio sam suprugu i to joj otpjevao!“ Brojne klape na omiškim festivalima dobivale su nagrade izvodeći njegove obrade izvornih dalmatinskih pjesama. Iako je tijekom osamdesetih godina spomen imena Dinka Fija neminovno asocirao na izričaj klape Ošjak koja je u Omiš donijela potpuno novi pristup klapskoj pjesmi, kasnije su nastupi klapa Crnomiri iz Čare i Nostalgija iz Zagreba pokazali da je riječ o autorskom pečatu, a ne o specifičnosti klape.

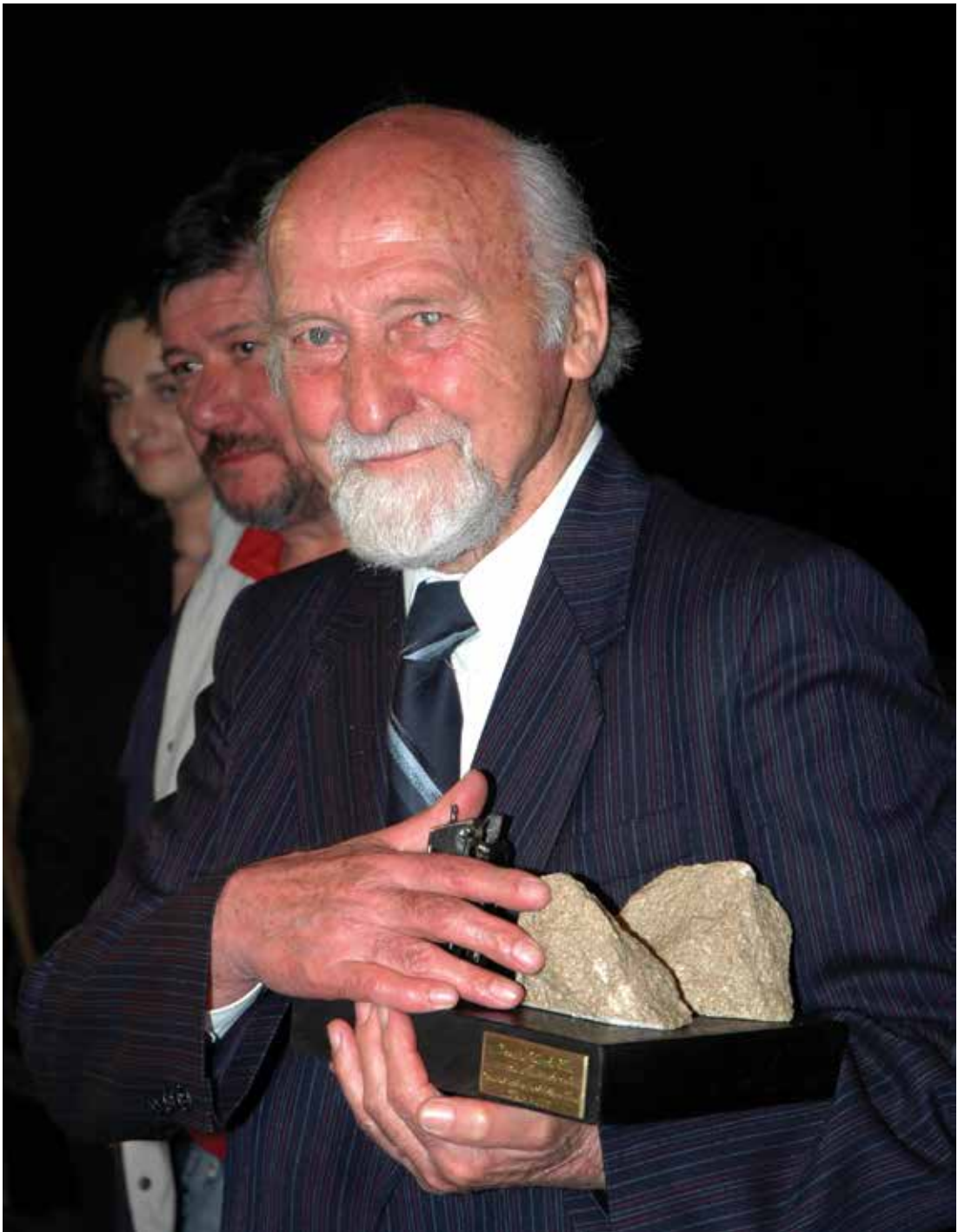
Maestro Fio objavio je zbirke skladbi za mješovite i muške zborove i klape *Pivaju naši škoji* u izdanju Kulturno-povijesnog sabora Hrvatske (1987.), zbirku *Izvorne dalmatinske pjesme* u izdanju KUD-a Ivan Goran Kovačić (1995.) te zbirku skladbi na pjesničke stihove i u stilu izvorne pjesme i dijalektalnih stihova *Naši škoji u pismi i stihu* u izdanju Festivala dalmatinskih klapa Omiš (2007.).

Prvu počast Omiš je ukazao Dinku Fiju nakon desetljeća sudjelovanja, kako s obradama izvornih napjeva tako i s vlastitim skladbama, kao glazbenom voditelju klapa autorskom večeri 1989. godine. No vrhunac tog prisnog odnosa bila je Nagrada Festivala za životno djelo 1998. godine. Maestro Fio dobitnik je i niza nagrada za skladbe, a najviše nacionalno priznanje za djelovanje na nekom području – odlikovanje Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića – dodijelio mu je predsjednik Franjo Tuđman 1996. godine. Hrvatsko društvo skladatelja dodijelilo mu je Nagradu „Franjo Ksaver Kuhač“ za životno djelo i autorsko stvaralaštvo na temeljima tradicijske glazbe u prigodi 85. rođendana 2008. godine.

Suradnik Festivala i glazbeni kritičar Slobodne Dalmacije Željko Rapanić o maestru Fiju je napisao:

„Vrijedno je naglasiti da je već 1943. godine počeo zapisivati narodne napjeve, posebno one s otoka Hvara i Korčule. Tako je još mnogo prije negoli je dalmatinska pjesma na neki način obnovljena djelovanjem omiškoga Festivala i u njegovu okružju, nastavio tradiciju prethodnika – zapisivača s kraja prošloga i početka ovog stoljeća. No, osim toga, osim bilježenju tradicije po terenu,

Golubice bila, autograf Dinka Fija. Zagreb, 12. siječnja 1981.
Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

Dinko Fio u Blatu na Korčuli 2006. godine, gdje mu je u sklopu Večeri novih skladbi priređena autorska večer. Autor fotografije: Vlade Zemunik.

Fio je pristupio obradama tih napjeva davši im formu, predložak i mogućnost da se izvode, da se pjevaju i tako ostanu u životu. Po osobnome uvjerenju neki su njegovi obrasci, obrade ili aranžmani postali paradigmatični pa predstavljaju najvrednije i, da se poslužimo jednostavnom riječju – najljepše primjere klapske pjesme. Spomenimo npr. 'Maistrale moj', 'Od zlata su prami tvoji', 'Pramaliće moje', 'Cvit mi je u gori', odnosno po takvim uzorima napisanu njegovu skladbu 'Golubice bila'.

U drugoj svojoj skladateljskoj fazi, da tako nazovemo ono novije doba kad se Fio odlučio pisati složenije glazbene oblike, udaljio se od prvobitnog idioma dalmatinske pjesme i upustio u traženje izraza što je bliži zbornskoj fakturi. Rekli bismo i tekstem i glazbenom formom, pa i harmonizacijom. Nastalo je tako mnoštvo pjesama u kojima je Fiov način prepoznatljiv, zamjetljiv i po tekstu i po zvuku."

Neprikosnoveni etnomuzikološki autoritet dr. sc. Nikola Buble za Fija je rekao:

„Fio, hvarski Korčulanin, s mjestom boravka u Zagrebu, s nervom iskusna meštra, a istovremeno i dječaćkog optimizma, podastro nam je, ponajčešće tijekom svog plodonosnog produktivnog umjetničkog rada, harmonizacije i obrade i vlastite skladbe kao akvarele, gdje znalački korištene boje podcrtavaju atmosferu čežnje.

Gospodin Dinko Fio je jedan od naših prvih i rijetkih, uistinu stručnih, melografa tijekom (od 1943.) i poslije II. svjetskog rata. Nadalje, ovaj briljantni zborovođa navlastito dječjih zborova, priređivač (harmonizator, obrađivač) i skladatelj za dalmatinske skupine pjevača, tzv. klape i mješovite pjevačke zborove, glazbeni pedagog, vrsni znalac vokalne tehnike glede očitovanja djela klasične zbornske literature, a posebice folklornih napjeva s područja naše domovine... glazbenik po rođenju i stručnjak po edukaciji, nikada u svojem glazbenom opusu nije školnički suhoparan, egzaktan. Dapače, uočljivo je razigran, neuobičajeno životan, ponegdje i oduševljeno zanesen, ali uvijek onoliko jasan koliko je to potrebno, onoliko izražajan koliko je to moralo biti, ponekad (u svojim skladbama) u sjeni folklornog, a ipak nazočan u tolikoj mjeri da na temeljima tradicije gradi svoj osobiti prepoznatljivi glazbeno-umjetnički izričaj."

U prigodi Maestrove autorske večeri održane u Omišu 28. srpnja 1989. godine, na kojoj su sudjelovale klape Kamen, Smilje, Lindo, Nostalgija, Ošjak i

Filip Dević, pjesnik i kritičar akademik Jakša Fiamengo za list *Slobodna Dalmacija* je napisao:

„Da radost proširi i izvan oficijelnog, natjecateljskog programa, Festival dalmatinskih klapa se trudi da publici, a i samim klapama, priušti specijalne programe na kojima se u nešto opuštenijoj atmosferi pjeva od gušta i srca, oslobođeno natjecateljskog grča, ali ne manje ozbiljno i ne manje u onoj osnovnoj nakani: da se oda počast pjesmi. (...) Tako je bilo i u autorskoj večeri Dinka Fija, majstora dalmatinskog klapskog pjeva, čovjeka i umjetnika prebogata da mu se opus stavi u kratki novinarski tekst. Pun pogodak s Fiovom večeri može se mjeriti i time što su na Omiš vraćene klape koje su od njega – nadamo se – privremeno odustale (Ošjak, Lindo).

I osobno je Fio pjevao (ta učio je pjevanje, u svojim dubrovačkim danima i sam je pjevao), pričao anegdote i recitirao na bruškoj i veloluškoj, blajskoj čakavici, spontano i 'iz glave'. Iz srca. Temperamentan kakav jest, nije odustajao od pjesme ni kada se koncert službeno završio, a klape zajednički otpjevale njegovu i Nazorovu 'Galiotovu pesan', već je spremno odgovarao na zahtjeve publike da govori, govori, pjeva, predaje publici i srce i znanje. I svoje i svojih pjesničkih 'suboraca', od Bruške Lucije Rudan do Lučanina Izvora Oreba. Sve je dao pjesmi, čakavskom idiomu, naravi ovog podneblja, osobno i kroz pjev klape, a festival mu je za uzvrat iz ruku predsjednika Festivalskog odbora Josipa Vlahovića uručio posebno priznanje za trajnost i ustrajnost, za neprekinutu nit predanosti pjesmi, dalmatinskoj, klapskoj, naškoj. Pjesmi od srca.“

Mijo Stanić, prof.
ravnatelj Festivala dalmatinskih klapa Omiš

Dinko Fio – o ostavštini jednog svestranog glazbenika

Obljetnice su najčešći povod podsjećanja na značaj i trag koji je osoba ostavila u kulturi i baštini. Tako je i ovaj put: 2024. godine obilježava se stota obljetnica rođenja maestra Dinka Fija. Sada već s odmakom, možemo reći da je povijest obilježavanja njegovih godišnjica prerasla formalne okvire. Naime, Knjižnicu i Maestra vežu višestruke veze – osim ostavštine koju je Fio darovao Knjižnici, već cijelo desetljeće njemu u čast organizira se festival klapa i klapske pjesme. Prvi koncert održan je još 2014. godine, a od 2016. se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu organizira pod nazivom *Fiofest* i podrazumijeva okupljanje i nastup klapa i ljubitelja klapskog pjevanja u razdoblju oko datuma Maestra rođendana (28. travnja). S obzirom na posebne uvjete koje nam je donijelo pandemijsko vrijeme, Festival nije održan 2020., ali zato 2021. Knjižnica provodi opsežniji projekt pod nazivom *Maestro moj*, koji uključuje i virtualnu tematsku zbirku u kojoj se uz odabrane tekstove stručnih suradnika i vizualnih materijala objavljuju i sva digitalizirana djela Dinka Fija. Ovogodišnjom izložbom *Daleko su moji* škoji nastavljamo naše prisjećanje u povodu njegova stotog rođendana, još jednu zahvalu u nizu Maestru za sve što nam je darovao u nasljeđe. U svjetlu te obljetnice, ovaj tekst predstavlja mali prilog o pojedinim aspektima recepcije Fiova pedagoškog rada te skladateljsko-izvođačkim elementima njegova rada u kontekstu ostavštine pohranjene u NSK.

Dinko Fio, „glazbenik po rođenju, i stručnjak po edukaciji“ (Buble : 2004) bio je „hvarski Korčulanin“, rođen 28. travnja 1924. godine, „na svetu Vincencu“, u Blatu na Korčuli. Zgodna se anegdota vezuje uz njegovo rođenje: na taj dan u Blatu bila je procesija s *Narodnom glazbom*, a priča kaže da je njegova majka zaključila kako će mali Dinko biti *mužikant* (Nadilo : 1994).¹ I zaista, njezin sin nije bio samo *mužikant* već je ostavio trajan trag u sferi hrvatske tradicijske baštine, njezina očuvanja te kvaliteti klapskog i zbornskog muziciranja.

Svestranost Dinka Fija opisana je u nekolicini biografskih tekstova objavljenih u povodu pojedinih obljetnica, u kojima se detaljno opisuju njegov život i rad te uspjesi na brojnim područjima djelovanja. Možda ti životopisi i nisu toliko važni

¹ Jedno od uporišta u stvaranju relevantnog životopisa svakako je biografija iz 1994. te tekst koji je u *Bašćinskim glasima* objavio naš ugledni etnomuzikolog Nikola Buble. Biografske odrednice, ali i pogled „izbliza“ moguće je naći i u tekstu Branka Nadila objavljenom u povodu 80. rođendana maestra Fija u *Blatskom ljetopisu* 2004. U njemu se objavljuju i neki podatci koji su dobiveni „po još živoj predaji“, čak i od samog Maestra, te su svakako vrijedan izvor biografskih i drugih podataka.

jer su iza Maestra umjesto tekstova ostale note, zvučni zapisi, brojne priče te svjedočenja ljudi na koje je utjecao svojim životom i stvaranjem².

Fio i njegova (pisana) glazbena baština

Ipak, Dinko Fio ostavio je za sobom i „pisani“ trag. Njegova notna ostavština (autorskih skladbi, melografskih zapisa i preradbi) ima nekoliko stotina partitura i sačuvana je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Godinama je trajala vrlo zanimljiva praksa i suradnja: maestro Fio svoje je radove (rukopise i rukom pisane kaligrafske prijepise) slao preporučenom poštom na adresu Zbirke muzikalija i audiomaterijala NSK³. Kada bi mu vrijeme dozvoljavalo, rado bi došao osobno i objasnio što sve donosi i zašto je to bitno sačuvati. Tijekom godina prikupilo se nekoliko stotina partitura i nota, točnije njih 386, što je zavidan broj. U tim notnim zapisima zrcali se paleta njegova životnog opusa – od melografskih zapisa s lokaliteta njegovih glazbenih (otočkih) ishodišta, autorskih skladbi pa do klapskih aranžmana tradicijskih i popularnih skladbi. Dugogodišnja suradnja s Knjižnicom i njegovo razumijevanje očuvanja baštine rezultirali su tim da je maestro Fio svoju ukupnu ostavštinu notne građe darovao Knjižnici.⁴

Sva notna građa je u autografu i vlastoručnim kaligrafskim prijepisima rukom te kopijama s autografskim skladateljskim i izvedbenim intervencijama (u vidu prerada, napomena i izvođačkog konteksta). Takav način stvaranja i obrade glazbenih izvora ima važnu ulogu u istraživanju Fiova načina pristupanja

² Usp. Buble, Nikola (1994.). Povodom 70 godina života dirigenta i skladatelja mo Dinka Fia. *Bašćinski glasi* 3: 399-422. Taj tekst uvršten je i u Fiovu knjigu iz 2002. u vlastitom izdanju pod nazivom *Osobna metoda za usvajanje istarske glazbe* u kojoj se, osim biografije, nalaze i fotokopije pojedinih pisama, nagrada te teoretska i praktična uputstva za pjevanje istarske ljestvice uz primjenu solmizacije. Knjiga je dio Fiove ostavštine u NSK.

³ Ovdje imamo primjer ostavštine koja se aktivno prikupljala još za života umjetnika, njem *Vorlass*. Usp. Nachlass/ Vorlass, Regeln zur Erschließung von Nachlässen und Autographen (2015). Betreut von der Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer Kulturbesitz und der Österreichischen Nationalbibliothek Wien, [citirano: 2024-02-26]. Dostupno na: <https://www.onb.ac.at/koop-litera/standards/RNA-R2015-20151013.pdf>

⁴ Put dolaska ostavštine Dinka Fija nije bio kao u većini slučajeva kada se ostavština kao završena cjelina predaje u pojedinu baštinsku ustanovu na čuvanje i korištenje. Njegova ostavština bila je živa, dinamična, u nastajanju, te je tako i pristizala u Knjižnicu. Suradnja s Maestrom u smislu prihvata pojedinih skladbi trajala je od 2002. do 2011. godine. U svibnju 2011. primljeno je posljednje Maestrovu pismo.

pojedinoj skladbi, i kao autora i kao obrađivača.⁵ Gotovo nikad zadovoljan prvom verzijom, radio bi na izmjenama notnog teksta, stoga ne treba čuditi da neke skladbe imaju četiri do pet verzija. Osim neupitne vrijednosti, jer se radi o izvornoj građi, ostavština ima i prepoznatljivu kaligrafsku vrijednost jer je poznato je da je Maestro gotovo svaku skladbu kaligrafski prepisivao, a često i umetao svoje intervencije i promjene u notni tekst te u izvedbene oznake.

Pedagoški rad u svjetlu recepcije

Iako se Fija najčešće spominje kao melografa, dirigenta ili skladatelja, vrlo je važan i nezaobilazan njegov pedagoški rad. Odgojio je generacije sjajnih zbornskih pjevača i vrlo uspješno vodio zborove te na nastupima dobivao za njih najviše nagrade.

Njegov minuciozan način zapisivanja glazbe pretače se i na druge vrste građe. Manje je poznato da je uz notnu ostavštinu Dinko Fio pažljivo prikupljao materijale za takozvane spomen-knjige, odnosno hemeroteku koju je kronološki gradio više od šezdeset godina. Pripremljene su ukupno četiri knjige uveza dok je jedna ostala u pripremi s materijalima, kojima je htio detaljno popratiti svoj pedagoški rad. Prikupljeni novinski članci prate taj njegov put; svakom koncertu pridružen je program i osvrti iz dnevnih novina i časopisa. Također, priložena su i pisma pojedinih osoba s komentarima na nastupe. Kronološki se prati njegov rad kao zborovođe – preko nadaleko poznatog Dječjeg zbora Radio-televizije Zagreb, vođenja zbora Ivan Goran Kovačić (1971.), ansambla LADO, osnivanja klapa i brojnih klapskih nastupa.

Iako svoj melografski rad počinje već 1943. godine, već po prvim osvrtima u periodici koja je izlazila četrdesetih godina 20. stoljeća jasno se vidi da je Fio bio zborovođa po vokaciji – nakon završene učiteljske škole u Dubrovniku, u Mostaru počinje njegov prvi zbornski angažman, zabilježen mu je i prvi uspjeh⁶, a nakon toga i dugogodišnja uspješna pedagoška karijera.

⁵ U tih 386 jedinica građe je 211 naslova, što pokazuje Maestrovu minucioznost, odnosno gotovo perfekcionistačko nastojanje da svaku skladbu doradi baš onako kako je zamislio. Nakon tih dorada, svaka različita verzija skladbe slala bi se ponovno kao nova verzija istog naslova. S notnim svescima redovito bi dolazilo i pismo u kojem bi Fio ukratko objašnjavao što taj put šalje „za našu arhivu“. Notni zapisi sadrže i obrade i autorske skladbe, od kojih su neke navedene u detaljnoj bibliografiji Fiovih skladbi do 1995. (Buble : 1995). Kako od onda do danas nije ažurirana, trebalo bi popis izvorne glazbene građe usporediti sa sadašnjim stanjem građe (ostavštine) koja je pohranjena u NSK. Usporedbom popisa sa skladbama u ostavštini vidljivo je da neke skladbe kojih nema u autografu ili prijepisu rukom postoje u faksimilnom izdanju iz 1995. Osim samog popisa, dodatna vrijednost Bubleova popisa jest i podatak o praiizvedbi svake autorske skladbe.

⁶ Godine 1945. počinje raditi u mostarskoj gimnaziji te počinje uvježbavati „Pionirski centralni zbor“ koji ima 120 članova i već 1946. osvaja prvu nagradu na republičkom natjecanju.

Tada se već jasno može vidjeti njegovo profiliranje prema tradicijskom melosu odnosno repertoarnom odabiru iz opusa Ivana Matetića Ronjgova (*Ćaće moj*) te Emila Cossetta (*Ladarke*). Zabilježene su stotine domaćih i inozemnih nastupa koje kritika redovito hvali. Jedan od zapaženijih nastupa jest onaj s Dječjim zborom Radio-televizije Zagreb na II. međunarodnom festivalu zbarske glazbe u Lilleu (Francuska)⁷ u lipnju 1962., gdje je zbor s Fijom kao dirigentom osvojio prvo mjesto.⁸ Nastupu je posvećen veći broj osvrtu u hrvatskim i francuskim novinama, a svi ističu vrhunsku izvedbu zagrebačkog dječjeg zbora. Važnost rada na impostaciji glasa ističe i Maestro, posvećujući „brigu kulturi tona jer je lijepi ton osnova za interpretaciju djela“⁹. Ističe se i veliki napredak zbora „Ivan Goran Kovačić“ (SKUD „Ivan Goran Kovačić“) koji je „propjevao“ pod vodstvom Dinka Fija i ostvario više zapaženih nastupa. Zbor je sudjelovao i u *glazbenom događaju stoljeća*, kako je u *Vjesniku* iz 1974. najavljeno otvorenje Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog. I tada su *Goranovci* nastupili i ostvarili zapažen nastup.¹⁰ Od inozemnih nastupa u to doba, za izdvojiti je američka turneja na kojoj je ponovno afirmirao i izvodio repertoar hrvatskih skladatelja. Nastupili su na Međunarodnom festivalu (*The Fourth Lincoln Center Choral Festival*) u New Yorku¹¹ te u Kennedyjevom centru u Washingtonu (*Kennedy Center*). Osvrt na festival pohvaljuje se i u *Washington Postu* koji opisuje „privlačnu svježinu i zapanjujuću stručnost“ zbora.¹² Godine 1975. Fio počinje voditi ansambl Lado s kojim također postiže značajne uspjehe i ide na brojne turneje. Njegova karijera ne završava odlaskom u mirovinu 1980. godine. Naprotiv, tada dobiva novi zamah u zborskom i klapskom svijetu. Vodio je brojne klape i zborove i nastupao s njima, a poznat je i kao osnivač jedne od naših najuspješnijih klapa – klape Nostalgija,¹³ klape Ošjak, a kasnije, 2004., i vokalnog ansambla Prvi komin Snježanin. Kao voditelj klapa te kao skladatelj dobio je brojne nagrade, osobito na nezaobilaznom Festivalu dalmatinskih klapa Omiš (čiji je savjetodavni član bio još kod njegova osnivanja 1967.). Mnoštvo je novinskih članaka koje je prikupio u tom razdoblju i oni sigurno predstavljaju

⁷ IIeme Festival international de chant choral. Festival je popraćen i u domaćoj i u inozemnoj periodici (francuski *La voix du Nord*, *Nord Eclair*, *Le journal de Lille*, njemački *Süddeutsche Zeitung*) te u domaćim glasilima *Vjesnik*, *Muzika*, *Telegram* kao i brojnim popratnim pismima i telegramima čestitanja na uspješnom nastupu.

⁸ Kako se navodi, konkurencija na natjecanju bila je vrlo jaka te su skladbe u kategoriji dječjih zborova bile teške ritmički, intonativno i interpretacijski.

⁹ Puljizović, Jozo (1962). Vokalna tehnika samo je sredstvo, *Telegram*, (8. lipnja 1962.)

¹⁰ Glazbeni događaj stoljeća: otvorena Koncertna dvorana „Vatroslav Lisinski“. *Nedjeljni vjesnik*, 30. i 31. XII. 1974.

¹¹ Na festival su dolazili samo zborovi koji su prošli audiciju i to po pozivu organizatora: od sto zborova iz četrdeset zemalja pozvano je njih trinaest.

¹² Reithaler, John (1974). The force of Chorus, *Washington post*, 6th May 1974.

¹³ O počecima i vođenju klape Nostalgija usp. Rogošić, Marko (2023). *Klapa Nostalgija : 40 godina*. Zagreb : Festival dalmatinskih klapa Omiš. Str. 3-4.

R. 8-XI-59.

Dragi mladiću,

Rijetko sam kada prepisivao nešto svoji stari
i u mojoj liči svoji kao baš ova.

Ne znam da li sam već javio o mojem zdravstvenom stanju - otkako
sam stupio u 80te.

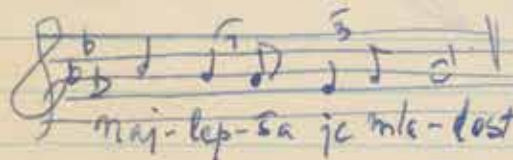
79 godina nikada bolestan!

I sada - kao grom iz vedra neba - me samo starost (D'Annunzio je zove:
la turpe vecchiazza - ogavna starost), već i njena pratilica
bolest.

Od aprila o. g. počeo sam osjećati neke čudne bolove i trpio
sve do pred par dana. Kćerka me je jedva nagovorila,
da pođem kōntgenologu.

Konstatirano je - čir u želucu...

Sad se spremam u bolnicu. A Vi, dragi mladiću i Veselje
drste u pripremi - „Čede moj“...

 (Vaš zapis bio je ispravan!)
naj-lep-sa je mle-dost

Kako biste vidjeli nazočna partitura poklapa se s Veseljem.
Jedino je ušlo ono, što smatram najpoetskijom dijelom
kompozicije - t. j. „Anagninija je zvonila“ (str. 10-13)
Radi toga sam izostavio neke druge pasuse.

8-XI

II

Ukratko sam udovoljio jednoj dužnosti prema Vama i Vašem
dragom zbornu st. i. ispunio sam Vaš želju, da Vam pošal-
jim nešto sa posvetom Vašem zbornu.

Ne factendiram, da se s time qujariate i Vi i Vaš
zborn radi moje tužne 80 godišnjice.

Pjivat ćete to - ako naktete za rshodno - kad ja budem
tamo negdje daleko, daleko s mojom dragom pok. mamom...

Prdačno pozdravljam Vas i drage slavnice sa zagrebač-
ke Udovnice, želim Vam mnogo uspjeha u budućem
radu, a želim Vama i dragom zbornu ono najvažnije
u životu - Krepko Zdravlje!

Odlični Vam

Matetić
Ronjgova

značajan prinos svakom budućem pokušaju izrade bibliografije njegovih klapskih nastupa.

***Nikad neću fremat kantat*¹⁴ – korespondencija u ostavštini**

Osim nota, bibliografije tradicijskih napjeva koje je zapisao te spomenute hemeroteke, u ostavštini se nalazi i dio Maestrove korespondencije koju možemo smatrati uskom skladateljsko-izvođačko poveznicom.¹⁵ Osobito je bila aktivna prepiska, ali i vrlo plodna suradnja s hrvatskim skladateljem Ivanom Matetićem Ronjgovim (1880. – 1960.).¹⁶ Fio je za dječji zbor preradio njegove skladbe *Roženice* i *Na mamin grobak*.¹⁷ Na nastupima je Ronjgov često izvođen, a pogotovo njegova zbarska tužaljka *Ćaće moj* koja je redovito pobirala superlative za mnogobrojne izvedbe, ali i osvajala nagrade, ne samo domaće već i inozemne.¹⁸ Navedena skladba izvela se kao dodatni program na nastupima u Lilleu (Francuska),¹⁹ a poznato je da je skladbu izvodio i u New Yorku sa zborom Ivan Goran Kovačić. Stjecajem okolnosti, upravo tom skladbom Fio je ispratio Ronjgova na njegovoj sahrani: „Zanimljivo je da je zbor kompoziciju ‘Ćaće moj’ od Matetića Ronjgova pjevao prije nekoliko dana, završavajući svoju turneju po Dalmaciji, na pogrebu kompozitora u Rijeci, koji je umro baš ovih dana. Čudan je to i izvanredan slučaj, gdje se najbolji jugoslavenski interpret te kompozicije našao na turneji upravo u tom kraju i stigao da Matetića Ronjgova otprati na vječan počinak njegovom najboljom i ujedno i najprikladnijom kompozicijom“.²⁰

¹⁴ Motto pod kojim je održan koncert u povodu 80. godina maestra Fija. Usp. Mikuličin, Ivo. U Zagrebu obilježene velike obljetnice Dinka Fija. Neću feramat (!) kantat!, *Slobodna Dalmacija*, 5.5. 2004. Erceg, Ksenija (2010). *Nikad neću fremat kantat!*, u: D. Fio. *Izvorne dalmatinske pjesme i skladbe na pjesničke stihove*. Zagreb : HDS; Cantus. Str. XII-XIV.

¹⁵ U ostavštini je kao izdvojena korespondencija priloženo deset pisama: devet pisama Ronjgovu (godine 1958. i 1959.) i jedno pismo Rudolfu Matzu. Za pretpostaviti je da postoji još pisama koji je Maestro uputio drugima i oni njemu, ali o tome danas nemamo saznanja.

¹⁶ Iz pisama se vidi da su obojica glazbenika vrlo živo i aktivno raspravljali o skladbama i izvedbama, ali uz međusobno veliko uvažavanje. Fiju je bila iznimna čast da Ronjgov piše skladbe za njegov zbor, dok je Ronjgov podupirao mladog kolegu te hvalio izvanredne izvedbe njegovih zbarskih skladbi.

¹⁷ Najviše je pisama Ronjgov posvetio skladbi *Na mamin grobak* koju je skladao isključivo za Fiov zbor. Više od pola godine Ronjgov je pisao pisma o toj skladbi, o inspiraciji, izvođačkom sastavu, odabiru solistice (altu s dubokim timbrom glasa), o zboru za koji piše, uvažavajući Fiove sugestije. U svakom slučaju, bilo bi zanimljivo konzultirati korespondenciju i Matetića Ronjgova i Rudofa Matza, gdje bi se moglo naći zanimljivih Maestrovih pisama s komentarima i odgovorima na komentare Matetića Ronjgova.

¹⁸ Skladba je odabrana i snimljena za album *Antologija hrvatske glazbe*, 12 ploča objavljenih u izdanju Jugotona 1973.

¹⁹ „Pa iako tekst naricaljke za mrtvim ocem, labinskim rudarom, nitko u dvorani lilske opere nije mogao razumjeti, pred očima mnogih slušalaca zabijelile su se maramice. I kad su utihnuli posljednji zvuci pjesme, trebalo je da protekne nekoliko sekundi dok se slušatelji nisu vratili u stvarnost. Onda se operom prolomio takav aplauz kakav se nije mogao čuti tokom čitavog četverodnevno festivala. Ljudi su ustajali sa svojih mjesta i u oduševljenju skandirali jedinu riječ za koju su bili sigurni da će mali pjevači razumjeti: ‘Zagreb, Zagreb’“. Usp. Lille je otkrio Zagreb, *Vjesnik u srijedu*, 13 (19. kolovoza 1964.).

²⁰ Vrhovski, J. [Josip]. „Volovčica“ je oduševila : koncert dječjeg vokalnog zbora. // *Karlovački tjednik* 8, 26 (7. srpnja 1960.), 4.

DINKO FIO

IZVORNE DALMATINSKE PJESME

ABECEDNIM REDOM REGIJE MJESTA ZAPISA

ZA MUŠKE KLAPE ILI ZBOROVE

ZAGREB, 1995.

Izorne dalmatinske pjesme. Zagreb 1995. Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

MŌJ ĚPITAF

TEKST I GLAZBA: DINKO FIO

$\text{♩} = 63$ TĚK TOLĪKO BĪJAH DA PĪSME IS-PĪVAN;
 σ! TĚK TOLĪKO BĪJAH

$\text{♩} = 56$ I NĚK ŽIVĪ ZVŌN NĪHOVOG SKLĀDA, DŌK ŽĀR SŔCA
 DA PĪSME IS-PĪVAN;

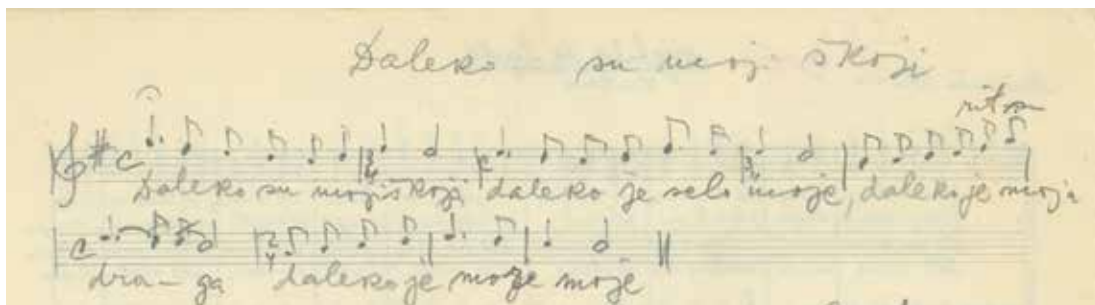
U NĪJMA TREPĚRI, DŌK ŽĀR SŔCA U NĪJMA TREPĚRI;

I NĚK ŽIVĪ ZVŌN NĪHOVOG SKLĀDA, DŌK ŽĀR SŔCA U NĪJMA TREPĚRI,

RITENUTO!

DŌK ŽĀR SŔCA U NĪJMA TRE-PĚRI. TĚK TOLĪKO BĪJAH DA PĪSME IS-PĪVAN

Nekoliko pisama Dinka Fija Ronjgovu nalaze se u ostavštini u NSK, ali i u ostavštini I. Matetića Ronjgova.²¹ Jedno od zanimljivosti i vrijednih dokumenata u ostavštini pismo je proslavljenog hrvatskog violinista Zlatka Balokovića maestru Fiju u kojem ne može skriti oduševljenje Dječjim zborom Radio-televizije Zagreb te ga naziva čudom zbog „kvalitete i ljepote njihovih glasova, fraziranja i najčišćih ljudskih osjećaja“.²²

Daleko su moji škoji, autograf Dinka Fija. Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

O ostavštini za budućnost

Dinko Fio Nacionalnoj je i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu povjerio svoju ostavštinu u nadi da će je tako najbolje sačuvati za korištenje budućim generacijama. U skladu s tim, Knjižnica je njegovu notnu rukopisnu ostavštinu obradila, digitalizirala i objavila na portalu glazbene građe *Digitalne zbirke NSK*. Krenulo se i u nadgradnju digitalne građe pa je usporedo s tim nastojanjem pokrenut projekt *Maestro moj: digitalna zbirka Dinka Fija*. Tim su se, osim lakog pristupa svim digitaliziranim skladbama,²³ objedinile različite vrste građe u digitalnom obliku: digitalne karte, razglednice i ostala posebna građa koju Knjižnica čuva, a u ovom kontekstu obogaćuje glazbeni kontekst rada i života

²¹ Objavljeno pismo I. Matetiću Ronjgovu (13. svibnja 1959.), u kojem se Fio zahvaljuje na slanju nove skladbe koje će posvetiti dječjem zboru na Volovčici. Fio piše: „Možete jednostavno napisati: posvećeno dječjem zboru osmogodišnje škole Volovčice – Zagreb – a uz to i ništa više.“ Usp. Brusić, Dora (2002). Matetićeve ostavštine (neobjavljeni materijali). // *Ivan Matetić Ronjgov : odjaci glazbene prošlosti : zbornik* : sv. 6 / gl. ur. V. Tadejević. Viškovo : Ronjgi : Ustanova Ivan Matetić Ronjgov, str. 356.

²² Pismo je napisano nakon posebnog koncerta koji je dječji zbor održao upravo za Z. Balokovića, koji navodi: „Obišao sam gotovo cijeli svijet, čuo gotovo sve što se može čuti ali današnji doživljaj predstavlja nešto jedinstvenog i nezaboravnog“. Usp. Pismo Zlatka Balokovića od 31. ožujka 1963., ostavština Dinka Fija, spomen-knjiga 1, Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

²³ Zahvalu za omogućavanje objave svih skladbi u digitalnoj zbirci Knjižnica duuguje obitelji Fio, koja je podržavala ne samo projekt već i sve predložene aktivnosti vezane uz Dinka Fija. Posebnu zahvalu za podršku i suradnju ipak treba uputiti njegovoj kćerki Lovorki Köster Fio te unuci Vidi Köster, koja je i nasljednica prava na djela maestra Fija.

Dinka Fija. Objavom različitih vrsta građe pokazala se svestranost umjetnika koji je obilježio domenu hrvatske klapske pjesme i zborskog muziciranja, kao i recepcija njegova stvaranja u različitim aspektima glazbenog djelovanja – od melografskog rada, obrade tradicijskih pjesama pa do zbornskih i klapskih izvedbi. Osim omogućavanja pristupa najširem krugu ljubitelja klapske pjesme, digitalna zbirka daje i širi okvir te objavljenim stručnim i znanstvenim sadržajima predstavlja izvor informacija akademskoj zajednici: muzikolozima, etnomuzikolozima, ali i svima ostalima koji se u znanstvenom ili stručnom radu bave glazbenim izvorima i tradicijskom glazbenom baštinom.²⁴

Različite su aktivnosti i nastojanja koje Knjižnica provodi u promociji glazbenih ostavština – od fizičkih i virtualnih izložbi, digitalizacije i objave glazbenih izvornika i popratne građe do skupova, izlaganja i predstavljanja odabrane građe iz dijelova ostavštine. U svakom slučaju, glazbu kao umjetnost koja svoje značenje poprima u zvuku najbolje je predstaviti živom izvedbom. U slučaju maestra Fija to je skoro i pravilo; uz svako predstavljanje nastupale su klape koje su svojoj izvedbom oživljavale hrvatsku glazbenu tradiciju, a pogotovo klapsku pjesmu kojoj je maestro Fio posvetio velik dio svojeg života.

Nadamo se da je i ova izložba dodatan prinos tomu.

dr. sc. Tatjana Mihalić

²⁴ Suradnik na projektu NSK bio je Institut za etnologiju i folkloristiku, odnosno znanstveni suradnik dr. sc. Joško Čaleta.

Impresum

Daleko su moji škoji

Izložba u povodu 100. obljetnice rođenja Dinka Fija

Nakladnici

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Festival dalmatinskih klapa Omiš

Za nakladnike

Prof. dr. sc. Ivanka Stričević

Mijo Stanić, prof.

Urednica kataloga i autorica koncepta

Dobriła Zvonarek, prof.

Autori tekstova

dr. sc. Joško Čaleta, prof. dr. sc. Marko Rogošić, dr. sc. Tatjana Mihalić,

Mijo Stanić, prof., Dobriła Zvonarek, prof.

Stručni suradnici

Darko Čižmek, Valerija Herceg, Sonja Hrelja, Dragana Koljenik, Damjan

Kopričanec, Igor Lerinc, Ante Livajić, Renato Majetić, Maja Priselac, Đuro Singer

Lektura i korektura

Dobriła Zvonarek, prof.

Grafičko oblikovanje

Goran Hasanec

Tisak

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Naklada

200

Zagreb, Omiš, 2024.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001224232.

ISBN 978-953-500-241-3 (NSK tisak)

ISBN 978-953-500-242-0 (NSK online)

ISBN 978-953-55717-3-5 (FDK Omiš tisak)

ISBN 978-953-55717-4-2 (FDK Omiš online)

Naslovna fotografija: Dinko Fio 1972., spomen-knjiga 2 iz ostavštine Dinka Fija, Zbirka muzikalija i audiomaterijala NSK.

Izložba *Daleko su moji škoji – izložba u povodu 100. obljetnice rođenja Dinka Fija* organizirana je uz financijsku potporu Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

NACIONALNA
I SVETIŠLIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Festival
Dalmatinskih
Klapa Omiš